

Pomoc a poradenství osobám zadluženým u nebankovních společností

Jarmila Figarová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jarmila Figarová**
Osobní číslo: **H14974**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Pomoc a poradenství osobám zadluženým u nebankovních společností**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti zadlužení, sociálního vyloučení a možnosti sociálně pedagogické intervence.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce: **tištěná/elektronická**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4833-7.
JEŽEK, Martin. Jak vyzrát na exekuce. Brno: BizBooks, 2013. ISBN 978-80-265-0070-4.
MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
KOPŘIVA, Pavel. Respektovat a být respektován. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Michaela Lukešová**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **7. prosince 2016**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17.3.2017

..... *Frajerová*

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Plať, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou zadluženosti jako sociálního problému a to hlavně zadluženosti, která se vyznačuje cyklickým, stále se opakujícím zadlužováním. Je zaměřená na osoby s nízkými příjmy, které jsou klienty nebankovních společností. Hlavním cílem je zmapovat problematiku opakující se neboli cyklické zadluženosti jako sociálního problému, zjistit, zda zadlužení lidé ví, jaké mají možnosti dostat se z této dluhové spirály ven a už se tam nevrátit. Zda ví, kde mohou najít organizace, které jim mohou pomoci, aby se dál neutápěli v dlužích. Výzkum je prováděn kvalitativním výzkumem metodou narativních rozhovorů.

Klíčová slova: půjčka, nebankovní společnost, dluhová past, oddlužení, finanční gramotnost, sociální vyloučení

ABSTRACT

This thesis deals with the issue of debt as a social problem, especially debt, which is characterized by cyclical, constantly repeated indebtedness. It is aimed at low-income people who are clients of non-banking companies. The main objective is to map the issue of repetitive or cyclical indebtedness as a social problem, determine whether the indebted people know what options they have to get out of the debt spiral and never return back. Whether they know where to find organizations that can help them not to increase their debts. Qualitative research is conducted by using narrative interviews.

Keywords: loan, non-banking company, debt trap, debt relief, financial literacy, social exclusion

Velmi děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Michaele Lukešové za odborné rady, trpělivost, čas, který mi věnovala, schopnost poradit a navést při zpracování na správnou cestu. Zároveň děkuji všem respondentům za projevenou ochotu, podělit se o svůj nelehký příběh

MOTTO:

„Člověk je bohatý tím, co učinil pro druhé“

J.W.Goethe

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ZADLUŽENOST.....	12
1.1 HISTORIE A VÝVOJ PENĚZ.....	13
1.1.1 Historie a vývoj zadluženosti.....	14
1.2 PŮJČKY – BĚŽNÝ JEV DNEŠNÍ SPOLEČNOSTI.....	14
1.3 DLUH A DLUHOVÁ PAST V SOUČASNOSTI.....	16
2 MOŽNÉ ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ZADLUŽENOSTI.....	18
2.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE SE ZADLUŽENÝMI LIDMI.....	19
2.1.1 Sociální pracovník.....	20
2.2 POMÁHAJÍCÍ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V NAŠEM REGIONU.....	21
2.3 ODDLUŽENÍ (INSOLVENCE).....	22
2.4 EXEKUCE.....	23
3 KLIENTI NEBANKOVNÍCH SPOLEČNOSTÍ.....	24
3.1 FINANČNÍ GRAMOTNOST – JEJÍ NYNEJŠÍ ÚROVEŇ.....	25
3.1.1 Vzdělání, kapesné.....	26
3.2 SNÍŽENÍ SOCIÁLNÍHO STATUSU.....	27
3.3 NEBANKOVNÍ SPOLEČNOSTI – OKRUH JEJICH KLIENTŮ.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ (METODOLOGIE VÝZKUMU).....	31
4.1 VÝZKUMY.....	31
4.2 CÍLE VÝZKUMU.....	32
4.3 FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	33
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	33
4.5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM.....	34
4.6 TECHNIKA SBĚRU DAT.....	35
4.7 ANALÝZA DAT.....	35
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	46
6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	53
7 SHRNUTÍ.....	55
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	62
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	63
SEZNAM TABULEK.....	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

Úvod

Jak vyplývá z názvu bakalářské práce, bude pojednávat o zadluženosti, což je sociální problém (jeden ze sociálních problémů) současné společnosti. Má mimo jiné přímou souvislost se sociální pedagogikou, která se zabývá problémy spjatými s působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny. Klíčovým úkolem sociální pedagogiky je podpora těchto znevýhodněných skupin při zvládnání jejich životních situací; práce by chtěla přispět k hledání možností, jak pomoci sociální skupině zadlužených, usměrnit a optimalizovat jejich způsob života.

Zadluženost je v dnešní době dost velký problém. Každý se někdy může dostat do situace, kdy potřebuje více peněz, než má právě k dispozici. A tak situaci může řešit půjčkou. Půjčka je totiž na první pohled nejsnazší způsob řešení, protože vzít si půjčku je velmi, ale velmi jednoduché. Všude jsou reklamy, které nabízejí půjčky, je to prostě velmi snadné a všem nad 18 let dostupné. Lidé si rádi vezmou půjčku, aby si zvýšili životní standard a dopřáli si to, co za normálních okolností nemohou mít. Ale neuvědomí si následky – povinnost splátek. Pokud se změní okolnosti a nemohou splácet, vzniká u některých zadlužených pocit beznaděje až deprese. Chtěli by problém řešit, ale neví jak. Nemá jim kdo poradit. Nebo spíše má, ale oni neví, kam se obrátit. Někdy třeba i ví, ale nemají odvahu někoho dalšího obtěžovat. Mezi lidmi chybí v tomto směru osvěta, neví, kam jít pro radu, neví, že na městských úřadech jsou vyškolení sociální pracovníci a jsou tam proto, aby zadluženým pomohli, poradili. Tito finančně negramotní dlužníci často řeší svůj problém volbou oddlužení-insolvence. Neuvědomí si, že to je nejméně vhodné řešení. I když insolvence v některých případech použít lze. Právník jim oddlužení zařídí (většinou za opět půjčené peníze) a oni jsou spokojeni. Jsou spokojeni, protože si myslí, že se teď už nemusí o nic starat; pět let budou mít sice minimální příjem, ale za pět let budou mít po dlužích a mohou znovu začít s čistým štítem. Ale tak to není. Stále budou mít zápis, že jsou nespolehliví a kolik komu dlužili. Je nutné jim ukázat cestu, že insolvence není dobré řešení. S každou společností, která poskytuje půjčky, je možné se domluvit a požádat o menší splátky. Lze najít i jiné cesty, např. jak ušetřit v rodinném rozpočtu. Téměř vždy se najde vhodnější řešení, než sáhnout po insolvenci nebo dokonce si sáhnout na život, což se taky stává. Ale vědí vůbec ti lidé, kam se mají jít poradit? Kde se to dozví? Řekl jim to někdo? Samozřejmě je nejlepší nebrat si půjčky na věci nepotřebné, nebrat si půjčky u nebankovních společností, ale v současné době je potřeba řešit problémy těch lidí, kteří už mají více půjček a neví jak dál. Další půjčku by si sice už brát nechtěli, ale domnívají se, že jiné východisko než další půjčka v jejich situaci neexistuje. Všechny výše uvedené

okolnosti, způsob jednání, nejasnosti a potíže, podněcují k tomu, aby se hledala opatření, jak této dnes tak početné sociální skupině zadlužených pomoci. Mohou to být postupy, týkající se celé této sociální skupiny, ale také konkrétní způsoby jednání vhodné pro určité cílové skupiny zadlužených.

Problematika zadluženosti je natolik závažná, že se jí zabývá stát, který v poslední době upravuje některé zákony ve prospěch dlužníků, zvyšuje se zodpovědnost věřitelů. Také sociální odbory městských úřadů školí své pracovníky, aby mohli účinně poradit zadluženým. Pomoc sociální skupině zadlužených nabízí i některé neziskové organizace.

Tato bakalářská práce je členěna na dvě části – na teoretickou a praktickou. Teoretická část má 3 kapitoly. První kapitola je zaměřena na historii a vývoj peněz, dluhu a půjčky. Druhá kapitola hledá možnosti, které by mohly přispět k řešení problémů zadluženosti, popisuje nám sociální práci se zadluženými lidmi. A poslední kapitola nám ukazuje lidi, kteří jsou klienty nebankovních společností: jaké mají vzdělání, jak žijí, proč se ocitli v dané situaci, jaký dopad má zadluženost na jejich osobnost.

Praktická část obsahuje oddíl metodologický a oddíl empirický. V metodologické i empirické části se věnujeme kvalitativnímu výzkumu a to metodou narativních rozhovorů. Jsou zde výpovědi respondentů, jejich životní zkušenosti s půjčkami nebankovních společností a vyhodnocení výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Zadluženost

Závažný problém, s nímž se dnes potýká velká část rodin a jednotlivců, je zadluženost. Z této zadluženosti vznikají problémy, které dále mohou vést k rozpadu rodiny, kriminalitě, násilnostem... Řešení tohoto závažného problému můžeme najít i v sociální pedagogice. Aby sociální pedagogové mohli něco řešit, musí mít kromě teoretických poznatků i poznatky praktické z konkrétní oblasti, kterou musí dobře znát, aby svým klientům mohli pomoci. Problém zadluženosti v našem státě povážlivě narůstá. Ať už se jedná o jednotlivce nebo rodiny. Je nutné reagovat na fakt, že hodně lidí je pohodlných, nechodí do zaměstnání a zůstávají doma na peněžitých dávkách. Většinu dne tráví u počítače nebo se potulují kolem obchodů a tam všude na nás číhá ta „báječná a jedinečná“ možnost „půjčka“. Vždyť je to tak jednoduché. Ze všech stran se na nás valí reklama, stačí zvednout telefon, udělat pár podpisů, nemuset chodit do práce a hned jsou peníze na stole. Člověk, který vidí jen lehce získané peníze a nevidí závazek do budoucna, necítí zodpovědnost, velmi snadno a rychle se dostane do předluženosti, čili do dluhové pasti. A pak už je to jen kousek od velkého problému.

„Zadlužování se a neschopnost splácet své finanční závazky vede k předlužování, kterému dnes čelí v ČR již více než 300 tisíc domácností. Mnohé rodiny dluží nejen na nájemném a nedoplatecích za energie, ale také za zboží pořízeném na splátky, různých pokutách atd., často si na splátky půjčují od lichvářů či firem poskytujících tzv. rychlé půjčky na vysoký úrok. Výše dlužných částek tak během krátké doby narůstá do úrovně, jež je z rozpočtů rodin žijících většinou v závislosti na sociálních dávkách reálně nesplacitelná. Zadlužené rodiny jsou tak často uvězněny v koloběhu splácení a dalšího narůstání dluhů, ze kterého se většinou nejsou schopny vymanit – jsou v dluhové pasti.“ (Vybíhal, 2011, str. 73).

Většina lidí sice převážně myslí na peníze, ale o způsobu jak vydělat více peněz přemýšlí jen část. Lidé jdou do práce, dostanou výplatu, utratí ji a čekají zase na další výplatu. Potom se lidé diví, že nevychází s penězi, když nemají žádnou rezervu. Myslí si, že se jejich situace zlepší, pokud budou mít víc peněz chvíli. Není tomu tak (Kolmanová, 2005, str. 9).

Co by se stalo, kdyby lidé dostali víc peněz? Kdyby každý měsíc dostali dejme tomu o 10% víc. Ušetřili by? Mnozí by ušetřili a nadále by si brali půjčky. Nakonec by chtěli něco koupit, někam si vyjet a zase by si půjčili, protože by jim to nevycházelo. Někteří lidé zkrátka neumí hospodařit. Zvykli si, že se to dá vždy nějak vyřešit, tak nemusíme tolik nad penězi přemýšlet. Až nebudeme mít, stačí zavolat do nějaké nebankovní společnosti a oni

vám hned rádi dají. A když ne jedna společnost tak druhá. Na trhu je přece takových nebankovních společností spousta.

Zadlužujeme se, protože si myslíme, že hravě zvládneme splácet měsíční splátky. Přece jednu tisícovku, kterou dáme na splátku, vždycky ušetříme. Není problém. A v mnoha případech přeceňujeme své možnosti. A dalším důvodem, proč si bereme půjčku, nejsou jen reklamy, ale i fakt, že se jedná o moderní trend ve společnosti.

1.1 Historie a vývoj peněz

Peníze prošly dlouhým historickým vývojem. Nejdříve je to samostatně činná ekonomika, což znamenalo, že jedinec získával vše vlastní prací. Pokud chtěl jedinec nové ošacení bylo nutné, aby si ho sám vyrobil. Tato fáze trvala nejdelší dobu lidstva a to od prvních počátků našeho rodu až zhruba do doby kamenné. Poté vznikla nutnost výměny zboží a služeb za zboží a služby bez využití peněžních prostředků. Tomu se říkalo barterový (výměnný) obchod. Tato změna znamenala velký jak mentální, tak také ekonomický skok kupředu a uspíšila velkou měrou vývin lidské rasy. Problémem byla nepřesná porovnatelnost hodnoty. Člověk měnil to, čeho měl nadbytek, za to, čeho měl nedostatek. Např. chcete si udělat snídani a máte chuť na vejce a chléb. Potřebujete mít ale něco, co by po vás mohl chtít pekař a farmář, abyste dostali chléb a vejce. Abyste mohli uskutečnit obchod, potřebujete najít někoho, kdo má něco, co chcete právě vy, ale naopak musí chtít zase on něco po vás. Směnný obchod vyžadoval velké úsilí. Pokud třeba šijete boty a oni zrovna boty nepotřebují, tak musíte jít dál a hledat takového pekaře a farmáře, kteří boty potřebují. Systém barterového obchodu nebyl dlouhodobě udržitelný, proto pro usnadnění směny se začaly používat různé typy „peněz“, např. kožešiny, plátno, sůl, drahé kovy, a hlavně pak zlato. Dalším zlomem byla ražba peněz, která začala ve starověkém Řecku. Z tohoto období jsou také první zmínky o směnárství, jež dalo později podnět ke vzniku bezhotovostního styku. Ve středověku s přílivem drahých kovů do Evropy nastala tzv. cenová revoluce, kdy vzniklo mnoho mincovních systémů a peněžnictví se stalo nezávislé na nabídce a poptávce po drahých kovech (Graeber, 2012, str 19-34).

Peníze vznikly díky snaze o usnadnění naturální směny. Obchod se jejich vznikem rozdělil na dva samostatné akty - prodej a koupi.

Od 17. století se již setkáváme s prvními papírovými penězi, ale také s falšováním těchto bankovek. První bankovky v Evropě byly vytištěny 16. července 1661 ve Stockholmské bance ve Švédsku. Později se začaly vystavovat tzv. státovky, jež byly garantované státem. V 19. století měl vliv na peněžní systém rozvoj vědy, techniky a mezinárodního

obchodu. Došlo k masovému nahrazování mincí papírovými penězi a bankovkami. Zavedly se bankovní účty a úvěry. Stále větší část měnové zásoby byla a je na bankovních účtech, od poloviny 20. století elektronických. Peníze tak už nejsou ani papír, nýbrž záznamy v počítačích.

Od roku 1993 začala také platit kritéria Maastrichtské smlouvy, která připravovala vytvoření Evropské měnové unie a společné měny, od roku 1995 nazvané euro. Od roku 1997 platí pro země užívající euro Pakt stability a růstu, roku 1998 vznikla Evropská centrální banka, od roku 2000 se začalo euro používat a od 1. 1. 2002 začaly platit bankovky a mince. Euro dnes používá 16 členských zemí EU (jako poslední přistoupilo Slovensko roku 2009) a řada dalších států a území mimo EU.

Peníze jsou hodnota. Nejen proto, že nám umožňují uspokojovat naše životní potřeby, a to nejen hmotné, ale i duchovní, tedy vzdělání. Peníze vyjadřují také míru námahy a inteligence těch, kdo je vydělali. Jako takové je tedy máme respektovat, vynakládat obezřetně, podělit se o ně s těmi, kdo je nemají a užívat je tak, aby nesly plody, aby se jejich hodnota správně využila- pro růst dobra (Laniado, 2002, str. 83).

1.1.1 Historie a vývoj zadluženosti

Ještě donedávna se tvrdilo a předpokládalo, že dluh byl vynalezen až po existenci prvních mincí jako platidel a až poté vzniklo placení na dluh a později se z tohoto principu vyvinuly směnky a nakonec první papírové peníze. Papírové peníze sice byly vyvinuty z obchodu na dluh v podobě směnky, ale prodej na dluh jako takový se užíval už ve starověkém Sumeru-to znamená víc než 2000 let před Kristem Většina obchodních transakcí v Sumeru probíhala na dluh, protože sumerský zemědělec si potřeboval něco koupit, ale mohl zaplatit svým obilím až když mu obilí vyrostlo. Proto mnich v chrámu vystavil hliněnou destičku, jakousi smlouvu nebo směnku, aby tak existoval doklad o tom co zemědělec obchodníkovi dluží. Velká část sumerských textů na hliněných destičkách jsou právě tyto účetní záznamy. V Sumeru tedy probíhal výměnný obchod, avšak byl uskutečňován na dluh. Zemědělec také platil svým obilím chrámu za pronájem pole. Většina úrodných a kvalitních pozemků totiž patřila chrámu. Taktéž chovatel koz a jiných zvířat mohl zaplatit až zvířectvo vyrostlo.

1.2 Půjčky – běžný jev dnešní společnosti

Půjčkou (úvěrem) se rozumí smlouva mezi věřitelem (osoba, která může dočasně postrádat nějakou finanční částku) a dlužníkem (osoba, která může půjčenou částkou disponovat).

Tato smlouva zahrnuje možnost (ale ne povinnost) požadovat po dlužníkovi úrok. Úrok je cena za poskytnutí půjčky (úvěru), kterou platí dlužník věřiteli. Výše úroku je dána velikostí půjčky, dobou trvání aj.

Předmět půjčky musí být ve smlouvě pevně stanoven! Nejdůležitější je, než přistoupíme k podpisu, si řádně vše pročíst. Často to, co je psané tím nejmenším písmem, je to nejdůležitější. Taky je rozdíl půjčka a půjčka, je třeba se aspoň nějakou logikou řídit a ne vzít hned tu první, která se nám nabízí. Je to jako kupovat potraviny a oblečení, taky nevezmeme hned první co vidíme (Králová, 2009, str. 147).

Půjčka se stala pro mnohé lidi samozřejmou jako třeba jídlo nebo voda. Je velmi jednoduché si sjednat půjčku. Jak už jsme tady popsali, hrnou se na nás reklamy s nabídkou půjček ze všech stran. Reklama na půjčku bývala dřív na autobusových zastávkách či barevných letácích. Teď je reklama všude kam se podíváte. V televizi, v rádiu, v novinách, u regálu se zbožím atd. Svět půjček svádí, ale hlavně v sobě skrývá rizika. Nemusíte ani přemýšlet, stačí zavolat a hned k vám domů přijde obchodní zástupce. Vlastně si ani nemusíte číst smlouvu, s tím se stejně nepočítá. Ten, kdo si bere půjčku, se trochu stydí, vadí mu to, tak to chce mít rychle za sebou. Obchodní zástupce ukáže prstem na kolonku, kde to má klient podepsat a je hotovo. Klient si nic nepřčte, prostě podepíše a během pěti minut má peníze v ruce. Navíc většina klientů si ještě přeje, aby je nikdo neviděl, hlavně jejich manžel či manželka, takže většina těchto smluv se uzavírá v autě. A myslíte, že máte v autě čas si veškeré smlouvy přečíst? Nemáte. Takže opět vám ukáží prstem, kde podepsat a máte peníze v kapse. Velmi jednoduché. Už nikdo dál nepřemýšlí, kolik si může dovolit měsíčně splácet. Prostě vidí hlavně peníze, spoléhá se, že to nějak časem vymyslí. Ale většinou nevymslí.

Dlužníci si obvykle neuvědomují rizika, která vyplývají z neuvážených půjček, svoje si nepromyslí, a nemají přehled, v čem se liší nabídky různých druhů půjček. Potřebu půjčky si řada lidí spojuje s pocitem, že v nějakém ohledu zklamali, protože danou potřebu nedokážou pokrýt vlastními silami. Proto je pro ně přirozeně snadnější si sjednat tajně finanční závazek u nebankovní společnosti tak, aby to ani partner nevěděl.

Řada dlužníků považuje půjčku za výhodu. Vnímá to tak na základě momentálního uspokojení své potřeby, je to chvilková nálada. Půjčkou vyřeší okamžitou potřebu, ale s následky se bude potýkat ještě několik měsíců. Často si lidé vezmou půjčku na dovolenou, ale neuvědomují si, že ji budou splácet až do další dovolené (Janda, 2013, str 69).

„Častou chybou je, že jakmile se dlužník dostane do finančních problémů s jednou půjčkou, sjedná si ihned druhou. Mnohdy volí takovou, která má oproti té původní horší podmínky – nevýhodná úroková sazba, celkově špatné podmínky. V konečném důsledku si dlužník kupuje čas, který ho dělí od pádu do propasti.“ (Janda, 2013, str. 130)

1.3 Dluh a dluhová past v současnosti

Dluh je předmět vztahů mezi věřitelem – osobou, která půjčila finance a dlužníkem – osobou, která si finance půjčila; dluh je závazek, ze kterého vyplývá povinnost vrátit věřiteli dlužnou (půjčenou) finanční částku.

Mít dluh není pro některé lidi zas tak hrozné. Ale je rozdíl dluh a dluh. Pokud je náš majetek větší než dluh, který máme, pořád je tu dobrá šance, že máme na splácení, a že časem dluh mít nebudeme. Je však velký problém, pokud všechny věci, které máme, jsou na dluh. Jako třeba auto, byt, dovolená, nábytek. To znamená, že vlastně nemáme vůbec nic. Můžeme závidět sousedovi, který má například krásné auto a jezdí na drahé dovolené, ale pokud to má vše na dluh a bude to další roky splácet, máme mu vlastně co závidět? Ono to tak sice asi nevypadá, ale pokud nemáme nic na dluh a náš majetek není zadlužený, jsme vlastně bohatší než kdokoliv, kdo má vše na dluh (Pikora, Šichtařová, 2012, str. 70-72).

„Nemít peníze na zaplacení svých finančních závazků je nemilé. Jak nespadnout do spirály dluhů a neocitnout se tak dluhové pasti? Ve vedení osobních a rodinných financí platí přísloví „dvakrát měř, jednu řež“ více než vrchovatě. Ne všichni se však dokáží vyhnout tomu, aby neodolali pokušení sjednat si půjčku na cokoliv. Spirála dluhů se roztáčí pozvolna. Spadne-li dlužník do dluhové pasti, čelí hned několika exekucím.“ (Janda, 2013, str. 138).

Většina nebankovních společností, které poskytují rychlé půjčky, si jsou jisti, že před výplatou lidem schází nějaká ta tisícovka, za kterou by si koupili nějakou radost pro sebe. Tohle všechno vytváří velmi nezodpovědné finanční návyky, kdy si lidé netvoří rezervy a celou svoji výplatu do dalšího měsíce utratí. Pokud pak nastane nečekaná situace (např. se pokazí auto, pračka, či bude potřeba nějaká úprava bytu) a bude zapotřebí mít vyšší hotovost, kterou nemají, a tak si lidé opět půjčí, využijí služeb těchto nebankovních společností. Jenže splátky už budou vyšší a lidé se snadno dostanou do finanční nouze, kdy závazek nebudou schopni splatit. Pokud nesplatí své závazky, berou si další půjčku, aby z ní zaplatili předešlý dluh. Ale opět nemají za chvíli na splácení, a tak si vezmou další. A

tak to jde stále dokola. Lidé uvíznou v dluhové pasti, odkud už není úniku a jedinec se propadá hlouběji a hlouběji v zadlužování a bez sociální jistoty.

2 Možné způsoby řešení zadluženosti

V naší republice existuje sociální poradenství, jehož součástí je i poradenství pro zadlužené. V rámci sociálního poradenství podle § 37 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách máme občanské poradny. Poradenství je založeno na čtyřech základních principech, a to jsou: bezplatnost, diskrétnost, nestrannost a nezávislost. Cílem je efektivně vyřešit situaci, ve které se dlužník nachází. Nejde zde jen o finanční problémy jedince, ale o posouzení celé jeho životní situace.

V časopise Sociální práce z roku 2009 byl poskytnut rozhovor s panem Mgr. Hynkem Kalvodou, který je členem občanských poraden. Popisuje zde, jaké má každá poradna stěžejní úkoly, kdy pomáhat klientovi při poskytování dluhového poradenství. Popisuje, jak vyškolení pracovníci nejprve provedou analýzu dluhu a vyhodnotí právní situaci, ve které se dlužník nachází, případně sestaví osobní nebo rodinný rozpočet. Dle něho tito poradci disponují znalostmi zákona o exekutorech, insolvenčního zákona a znalostmi majetkoprávní i občanskoprávní problematiky. Zároveň se snaží pracovat s motivací zadlužených klientů, protože je čeká náročná a dlouhá cesta, která nemusí vždy končit úspěšně. Nejdůležitější ovšem je, aby klient byl ochoten přistoupit na vše dobrovolně a podle pravdy uvedl svoje věci, které chce řešit. (Sociální práce, 2009, str 5-7)

Poradenství pro zadlužené tedy existuje, ale většina těch, kteří jsou v tíživé situaci pro dluhy (jsou např. v dluhové pasti), neví na koho se obrátit, neví, že je možnost bezplatné pomoci. V tomto směru chybí osvěta. Nejde ani tak o všeobecnou informovanost, ale o konkrétní sdělení v místě bydliště- např. v místním zpravodaji či v obecním hlášení, kam se potřební lidé mohou přijít poradit a požádat o pomoc. Kdyby tito lidé věděli, že jim někdo bezplatně pomůže, neměli by tolik problémů nyní. Ale jak se to mají dozvědět? Někdy je v televizi reklama, že působí na trhu ta a ta organizace, která pomůže zadluženým lidem. Ale to je všeobecné. Lidé potřebují vědět o pomoci, která se jim nabízí přímo v jejich bydlišti.

Pokud si dlužník uvědomí svou tíživou situaci a hodlá ji nějak změnit, měl by se hlavně zaměřit na vyhledání odborné pomoci, která se zaměřuje např. na vytvoření vlastního rodinného rozpočtu, na přivydělání (aby měl vyšší výdělek), domluva o snížení splátek, splátkovém kalendáři. V krajním případě požádat soud o oddlužení se na základě insolvenčního zákona (Česko, 2006b).

2.1 Sociální práce se zadluženými lidmi

Úvodem několik citací z časopisu Sociální práce, který v roce 2007 a 2009 věnoval téměř celé číslo tématu práce se zadluženým klientem.

„Práce s předluženou domácností není čistě finanční poradenství, ale jedná se o sociální práci, protože předlužení s sebou přináší masivní psychosomatické důsledky. Ke zlepšení situace přispívá systematická a pravidelná práce s klienty“ (Sociální práce, 2007, str. 24)

„Sociální pracovníci jsou posledním článkem v řetězci osob, které by se měly věnovat zlepšení situace zadlužených a předlužených lidí. Pomoc dlužníkům je na místě, pokud nejsou schopni vlastními silami zvládnout problém předluženosti“ (Sociální práce, 2007, str. 24).

Terénní pracovnice z organizace Člověk v tísni říká: „Nejtěžší je to, že často klienti přicházejí řešit vlastní zadlužení už hodně pozdě. Dělají „mrtvého brouka“ v očekávání, že to je správná taktika“. (Sociální práce, 2009, str. 11),

Sociální práce je stěžejním bodem, jak pomoci zadluženým lidem. Sociální pracovník může být nápomocen svému klientovi v oblasti, které se týkají jeho problémů. Mnohdy je klient nebankovních společností na všechny své problémy sám, neorientuje se v problematice. Následkem dluhové pasti se ocitá v různých sociálních situacích a problémech, mezi nejčastější patří nezaměstnanost, hmotná nouze, závislost na návykových látkách, v krajním případě rozpad rodinného zázemí a bezdomovectví, což jsou znaky sociálního vyloučení ze společnosti, které je dle zákona 108/2006 definováno jako „vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj zapojit v důsledku nepříznivé sociální situace.“ (Česko, 2006a, str. 111).

Sociálně vyloučení lidé většinou nestojí před pouhým jedním problémem, ale ve většině případů se jedná o více různých problémů. Tito lidé ztrácí hodnotové žebříčky a nedokážou se zpět dostat bez cizí pomoci. Proces sociálního vyloučení je hlavně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, k tomu přispívá nízké vzdělání, špatné životní podmínky, problémy v práci či v rodině. Návyky získané adaptací na život v sociálním vyloučení pak ale těmto lidem znemožňují být úspěšní ve většinové společnosti, ztrácí (či ani nezískávají) hodnotové žebříčky řadového občana orientovaného na kariérní vzestup a úspěch. To je znovu a znovu uzavírá v pasti sociálního vyloučení.

2.1.1 Sociální pracovník

Sociální pracovník, který pracuje se zadluženými lidmi, musí mít v první řadě na paměti, že potřebuje získat důvěru člověka, který se na něho obrátil se žádostí o pomoc. Z toho vyplývá, že by neměl klienta poučovat ani mu vytýkat jeho životní styl. Sociální pracovník je tady v roli pečovatele, zprostředkovatele služeb, manažer pracovní náplně, činitel sociálních změn a taky může působit jako poradce nebo terapeut. Většinou se klient obrátí na sociálního pracovníka, kdy už je opravdu „pozdě“ a je nutné danou situaci umět co nejdříve vyřešit.

Po získání důvěry klienta, je dalším nezbytným krokem sociálního pracovníka sepsání veškerých dlužnických závazků vůči všem věřitelům. Poradce nebo určený sociální pracovník na úřadě společně s klientem sepsí seznam všech věřitelů a vyčíslí výši dluhu u jednotlivých věřitelů. Dalším krokem poradce je jednání s věřiteli: získat aktuální písemné vyjádření o stavu dlužnických závazků, které slouží k vytvoření konečného soupisu všech dlužnických pohledávek. V další fázi pracovník poradny vytvoří analýzu příjmů a výdajů dlužníka a jeho rodiny. Poskytne mu pomoc při sestavení rodinného rozpočtu, kdy cílem je:

- zjistit veškeré rodinné příjmy,
- najít ještě volný zdroj peněz (např. nečerpané sociální dávky)
- souhrn všech běžných výdajů,
- nalezení možných úspor ve výdajích (kouření, jídlo v restauraci...).

Na základě takto provedené finanční analýzy je možné zjistit, jaká částka klientovi zůstane po odečtení výdajů a můžeme tak vypracovat splátkový kalendář pro jednotlivé věřitele. Zpracování finanční analýzy je velmi náročné a je nutné k ní přistupovat zcela individuálně. Konečným řešením nemusí být sestavení splátkového kalendáře, ale např. i osobní bankrot. Situace jednotlivých dlužníků jsou zcela specifické. Poradce – sociální pracovník musí brát v úvahu nejen stav financí, ale celou řadu dalších faktorů, jako jsou např. vztahy v rodině, bydlení, zdravotní stav, pracovní právní vztahy, závislosti apod. Klient nesmí být závislý na sociální pomoci, sociální pracovník musí pomoci klientovi tak, aby sám našel cestu a řešení svých problémů.

Práci sociálního pracovníka při zadluženosti můžeme rozdělit na pomoc jako primární prevenci (období před půjčkou), sekundární prevenci (kdy si klient už vzal půjčku) a terciární prevenci (dluh se navyšuje, vzniká cyklická zadluženost).

Primární prevence - je především šíření všeobecné osvěty o současných sociálních problémech, jako je cyklická zadluženost, šikana - včetně internetové, týrání, různé závislosti. Dalším výstupem je nutnost zlepšení informovanosti o institucích, které sociální problémy řeší; jednak instituce řízené státem, ale i neziskové organizace.

Sekundární prevence - jestliže si klient bere půjčku u nebankovní společnosti, většinou se tak děje prostřednictvím internetu, kde jsou nabídky na první pohled velmi lákavé (např. půjčku můžete po měsíci bezplatně vrátit). Pokud se však dostane do finančních potíží, bylo by zapotřebí, aby měl možnost snadno získat informace, jak problém překonat.

Terciární prevence - pokud se dlužník dostal do situace, kdy nemá prostředky na splácení dluhu, a proto si chce vzít další půjčku, je zřejmé, že je finančně negramotný, nedovede situaci správně řešit a nutně potřebuje někoho, kdo mu poradí.

Cílem je umožnit lidem v nepříznivé sociální situaci využívat místní či regionální instituce, aby zůstali součástí společenství a žili běžným způsobem.

2.2 Pomáhající organizace působící v našem regionu

Cílem těchto organizací je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem nežádoucích společenských jevů.

Odborníci z občanských poraden se shodují, že dlužníci by potřebovali mnohem širší síť odborných zařízení, která by poskytovala dostatečně komplexní a kvalitní poradenství. Potřebují rozšíření bezplatných poradenských služeb. Není osvěta. Informace jsou to hlavní, co dlužníci často nemají. Mnohdy také nemají podporu svých rodinných příslušníků. Nejsou nikde dostupné srozumitelně napsané informace o tom, jak postupovat v případě, když se dlužníci dostanou do finančních obtíží (Sociální práce, 2009, str. 36-38).

Občanské sdružení STROP - Své poradenské služby nabízí od roku 2007 a sídlí v centru města Zlína. Mezi hlavní principy poradny patří diskretnost, bezplatnost, nezávislost a nestrannost. Občanská poradna se zabývá zejména problematikou sociálního zabezpečení, pracovněprávních vztahů, bydlení, rodiny a mezilidských vztahů, právního systému a právní ochrany, ochranou spotřebitele, řeší také majetkoprávní vztahy, finanční a rozpočtovou problematiku. (Občanská poradna STROP, 2017).

Občanská poradna Charity Zlín - Charita Zlín působí v regionu od roku 1991 jako nestátní nezisková organizace. "Posláním Občanské poradny Charity Zlín je poskytovat podporu a pomoc občanům, jejichž sociální a zdravotní stav je pro ně momentálně omezující a kteří svou nepříznivou životní situaci vnímají jako neodkladnou a nemohou ji zvládnout

vlastními silami." Cílem poradny je pomoci lidem řešit jejich situaci aktivně a efektivně, poskytnout jim potřebné informace o jejich právech, podporovat potřeby a zájmy lidí. Poradenství je poskytováno nejen přímo v poradně, ale i v přirozeném prostředí občanů. Občan zde získá potřebné informace k řešení své situace, a to zejména informace týkající se sociálního zabezpečení, sociální podpory a sociální péče, informace o lidských právech, pracovněprávních vztazích. V neposlední řadě je zmíněno i dluhové poradenství. Respektuje základní principy sociálního poradenství, jimiž jsou nezávislost, nestrannost, diskrétnost, bezplatnost a respektování (Charita Česká republika, 2017).

Obecně prospěšná společnost Člověk v tísní - byla zaregistrována v roce 1999. "Obecně prospěšná společnost Člověk v tísní vznikla jako humanitární organizace s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě." Člověk v tísní pomáhá lidem s dluhy v rámci své terénní sociální práce. Terénní sociální pracovník "vede klienta k přijetí odpovědnosti za placení závazků – nájemného, služeb a podobně. Vyjednává se samosprávami a vlastníky bytů nejvhodnější přístupy k dlužníkům, iniciuje využití například institutu zvláštního příjemce dávky (náhradním příjemcem dávky je v takovém případě přímo majitel bytu, což zabraňuje dalšímu narůstání dluhu) nebo splátkových kalendářů." Tato společnost řeší také aktuální problém v podobě lichvy. "Pracovník vysvětluje klientům zhoubnost využívání lichvářských „půjček“ na vysoký úrok. Učí klienty vycházet s jejich příjmy, aby si půjčovat nemuseli. V případě potřeby spolupracuje s Policií České republiky (Člověk v tísní o.p.s., 2017).

V časopisu Sociální práce z roku 2009 bylo uvedeno, že pracovnice těchto organizací se shodují jednoznačně na tom, že: „Dlužným klientům chybí poradenství! Přesvědčovat je, aby si nepůjčovali, nemá cenu. Chybějí poradny telefonické i on-line poradenství.“(Sociální práce, 2009, str. 11-14)

2.3 Oddlužení (insolvency)

Je to moderní a mladý typ zákona, který nabyl platnosti 1.1.2008. Jedná se o pomoc státu předluženým osobám, která je realizována prostřednictvím krajských soudů v ČR. Je to forma úpadku – osobní bankrot. Dlužník je v úpadku, jestliže má alespoň dva věřitele a není schopen po delší dobu plnit své splatné závazky. Oddlužení je osvobození dlužníka od všech dluhů, kdy dlužník nahlásí na soud veškeré závazky které má vůči věřitelům a soud odsouhlasí platební povinnost po dobu pěti let každému z věřitelů minimálně 30% jeho dlužné pohledávky. Splácení pohledávek probíhá prostřednictvím splátkového kalendáře, nebo zpeněžením majetku dlužníka.

Institut oddlužení představuje relativně dobré řešení pro lidi v takřka neřešitelné dluhové situaci, zvláště pokud dluhy nadále narůstají prostřednictvím různých sankcí. Podmínkou však je, že dlužník má buďto dostatečný majetek, popřípadě má dostatečný příjem. Aby bylo oddlužení povoleno, musí existovat oprávněný předpoklad, že dlužník bude schopen splatit minimálně 30% všech svých dlužných závazků a k tomu ještě náklady na insolvenčního správce. Institut oddlužení umožní v případě splnění stanovených podmínek zrovnoprávnit věřitele a vyrovnat jejich šance na alespoň částečné uspokojení jejich pohledávek i bez exekučního řízení. Předpokládá to ovšem aktivní součinnost dlužníka i všech věřitelů (Ježek, 2013, str. 61).

Po uplynutí 5 let od nabytí právní moci rozhodnutí, jímž bylo skončeno insolvenční řízení, vyškrtne insolvenční soud dlužníka ze seznamu dlužníků a údaje o něm v insolvenčním rejstříku znepřístupní (Česko, 2006b, str 2213).

2.4 Exekuce

Forma vymáhání nejčastěji peněžité částky od dlužníka pro věřitele v případě neplnění povinností plynoucích ze smlouvy.

Často exekuce začíná našim neuváženým podpisem. Vidina snadné půjčky je pro nás velké lákadlo, a proto si často při podpisu ani neuvědomujeme, co podepisujeme a že můžeme klidně přijít i o střechu nad hlavou. Proto základní rada jak předejít exekucemi je: Nepodepisovat nic, čemu nerozumím! (Králová, 2009, str. 27)

„Exekuce je nástroj, kterým se věřitel může domoci svého nároku, zejména peněžitého. Exekutor zašle dlužníkovi výzvu ke splnění závazku a stanoví mu na to lhůtu třiceti dnů. Závazek není splněn. Exekutor začíná vydávat exekuční příkazy a postihovat majetek dlužníka.“ (Ježek, 2013, str. 12)

„Kvůli finančnímu dluhu může exekutor vymáhat dluhy těmito způsoby : přikázání pohledávky, srážky ze mzdy, zřízení exekutorského zástavního práva na nemovitostech či prodej movitých věcí, nemovitostí či podniků.“ (Ježek, 2013, str. 18).

Exekuční řízení se řídí exekučním řádem z roku 2001 a je prováděno soudními exekutory. Jejich seznam vede Exekutorská komora České republiky se sídlem v Praze. Věřitel si může k provedení exekuce vybrat kteréhokoliv soudního exekutora v České republice. Pokud si však podává návrh na výkon rozhodnutí, je řízení vedeno u místně příslušného soudu, kterým je soud, v jehož obvodu má dlužník bydliště.

3 Klienti nebankovních společností

Pojem klient pochází z latinského *cliens*, což znamenalo chráněnc. V oblasti obchodu je slovo klient synonymem pro zákazníka. V současné době toto slovo obecně označuje osobu, která nakupuje zboží nebo využívá něčí služby. Služba, kterou poskytují nebankovní společnosti, je půjčování peněz na úrok.

Klientem nebankovních společností se stane ten, kdo si půjčí peníze na určitou dobu a zaváže se, že je do předem stanovené doby vrátí i s úroky.

Velkou skupinu osob, které využívají služeb nebankovních společností tvoří lidé, kteří od státu pobírají různé dávky. Ať už je to důchod starobní, vdovský, či invalidní či peněžitá pomoc v mateřství nebo podpora v nezaměstnanosti. Všichni tito lidé, kteří mají nárok na pomoc od státu, mohou dostat půjčku. Stačí totiž, když doloží jakýkoliv doklad, že pobírají peníze od státu. Mezi nejčastějšími zájemci jsou nezaměstnaní, osoby s materiálními problémy a osoby patřící do sociální skupiny s rizikovým způsobem života. Takže vzít si půjčku je doopravdy velmi snadné. Nic nás to nestojí, čas nám to nekrátí, peníze nám hned neutíkají, je to prostě velmi snadné a všem nad 18 let dostupné. „Proč chodit do práce?“ „Dodržovat pracovní dobu?“ A pokud chodíme do práce a nezbývá nám žádná rezerva, tak co si vzít třeba půjčku? „Chci jet na dovolenou, tak si vezmu půjčku.“ „Chci si koupit nábytek, no, vezmu si půjčku.“ „Chci koupit dárky, vezmu si půjčku.“ „Chci si vyjet někam na víkend, vezmu si půjčku.“ „Líbí se mi tato obývací stěna, tak co udělám? Vezmu si půjčku.“ A takto to jde stále dál a dál. Lidé si vůbec neuvědomují, jak si ubližují, jak padají hlouběji a hlouběji, až se dostanou do velkých problémů. Prostě se naučili, že stačí něco chtít a mohou to hned mít, nemusí pracovat, přemáhat se, odříkat si něco, nemusí ani čekat, až našetří nějakou hotovost. Prostě to chci teď a hned a hotovo. No tak co, vezmeme si půjčku. Takové chování se dá lehce přirovnat k chování malého dítěte. Je to chování nedospělé, nezodpovědné. Jednají tak lidé, kteří většinou nemají smysl pro povinnost, jednoduše řečeno neumí s penězi hospodařit.

Podle Mgr. Evy Oujezské, která se věnuje zadlužování v našem kraji, jsou klienty nebankovních společností hlavně patologičtí hráči, lidé závislí na alkoholu a drogách, lidé žijící konzumním způsobem života, sociálně, ekonomicky a vzdělanostně slabší. Ti, kdo nedomýšlejí důsledky svých činů a lidé, kteří většinu života žili v minulém režimu a stát se o ně vždy postaral. (Oujezská, 2009, cit. podle Sociální práce, 2009)

„I když pro některé zaměstnavatele je člověk, který má půjčku, vhodný jako seriózní zaměstnanec. Protože takový člověk je si vědom, že má dluh, v práci se víc snaží, je

loajální, vezme i práci přes čas, potřebuje prostě peníze. Málokdy takový člověk dá výpověď, protože stále potřebuje finance na splátky. Přece nebude riskovat, že bude chvíli bez peněz, protože si takový komfort nemůže dovolit. Takový zaměstnanec se neodvážá bouřit a často i skousne nějakou krivdu na jeho osobu.“ (Pikora, 2012, str. 68-69)

Lidé si myslí, že je důležité uspět, být vpředu, nezaostat. Chceme vlastnit a přestáváme žít smysluplně, jsme vlastněni věcmi, protože za důležitější se v dnešní době považuje něco mít, než skutečně být člověkem. Spěcháme, abychom nezaostali, ale nežijeme svůj život, jsme poháněni věcmi, lidmi, okolnostmi, sami sebou, snahou vše stihnout, všude být, všechno mít. (Pelikán, 2004, str.4)

„V mnoha rodinách se ukáže, že luxus pořízený na dluh přináší více strastí než užitku. Půjčka dokáže být dobrý sluha, ale také zlý pán, pokud se vymkne kontrole. A přitom je kontrola nad osobními dluhy ve své podstatě tak snadná věc. Stačí trochu zdravého rozumu, pozorné čtení smluv, kalkulačka a případně ještě konzultace s někým, komu můžete věřit.“ (Králová, 2009, str 165)

3.1 Finanční gramotnost – její nynější úroveň

Co si představíme pod pojmem finanční gramotnost? „Finanční gramotnost je souborem znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana, které jsou nezbytné pro to, aby byl schopný zabezpečit sebe, případně svoji rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan je schopen odpovědně spravovat osobní či rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktivit a závazků, s ohledem na měnící se životní situace a zároveň se orientuje v problematice cen a peněz.“ (Kraus, Jůzl, Tannenbergerová, 2011, str 82).

Finanční gramotnost se však dosud nedá nijak „změřit“. Finanční gramotností se musí člověk učit už od dětských let. Přímou souvisí s výchovou dětí v rodině, protože dítě se učí především příkladem. Proto rodiny, které - jak se jednoduše říká - umí hospodařit, vychovávají finančně gramotnější občany. Je nutné vést dítě tak, aby si uvědomilo, že nemůže mít všechno, co právě chce. Má se učit od dětství sebeovládání, skromnosti, šetrnosti, pracovitosti, zodpovědnosti – to všechno jsou vlastnosti, které s finanční gramotností přímo souvisejí. Rozvíjení a upevňování těchto vlastností má pokračovat ve škole. Finanční gramotnost není totiž jen věcí rozumu, nejsou to jen znalosti, nedá se naučit jako třeba dějepis nebo biologie. Finanční gramotnost dost podstatně ovlivňuje jaký má člověk žebříček hodnot. Většina dospělých nějakou zkušenost, nebo alespoň povědomí o úvěru má. Pokud se pro půjčku rozhoduje, je důležité zvážit, zda to, na co půjčku chci,

nutně potřebuji a zda moje příjmy po odečtení splátek budou stačit na mé základní životní potřeby.

„Nejčastějším důvodem, proč si lidé bezhlavě sjednávají půjčky na cokoli a hlavně bez rozmyslu, je nulová finanční gramotnost. Dlužníci si nedokáží spočítat úrok, splátku, natož si pak představit, jak dlouho budou půjčku splácet. Právě velmi nízká finanční gramotnost a neexistence porozumění fungování půjček, jejich následná aplikace do života každého dlužníka znamená nebezpečí.“(Janda, 2013, str. 126).

Finanční gramotností se myslí jak vyjít s penězi které máte k dispozici, umět je vydělat a taky vědět jak vhodně s nimi nakládat. Podle Josefa Jandy by měl člověk používat desatero rad, které zní :

1. příjmy bychom vždy měli mít vyšší než výdaje (když odečteme příjmy od výdajů, musíme vyjít v kladných číslech).
2. mít vlastní účetnictví (přehled příjmů a výdajů)
3. znát přehled svého majetku (ať víme, co máme)
4. vytvořit finanční rezervu (abychom dokázali přežít dané období, aniž bychom měli další příjmy, je dobré dávat 10% z každé výplaty stranou)
5. disciplína (vyhnout se pořizování věcí na půjčky, umět říct ne, pokud danou věc nutně nepotřebujeme)
6. plánování (co chceme mít za 5 let)
7. zkusit rok „nanečisto“ (pokud máte v úmyslu si vzít půjčku, tak odkládat splátky jeden rok na jiný váš účet)
8. zbytečné a zbytečné výdaje (promyslet si, že některé věci doopravdy ihned nepotřebujeme, tak si je nepořídíme a nic se nestane)
9. statusy (s nízkými příjmy nenavodíte pocit, že patříte do vyšší třídy)
10. půjčka jako závazek (pokud se rozhodneme pro půjčku, tak ji musíme řádně splácet a nemůžeme ji odsouvat, ať nespádneme na samé dno (Janda, 2013, str. 42-44).

3.1.1 Vzdělání, kapesné

Jak již bylo uvedeno, na úroveň finanční gramotnosti má podstatný vliv výchova v rodině. Způsob nakládání s penězi v rodině je základem, který dítě – často podvědomě – uplatňuje i v dospělosti. I když se na základních školách zavedla povinná výchova finanční

gramotnosti, přesto, že náš stát se snaží uplatňovat strategii finančního vzdělávání, na kterém se podílí Ministerstvo financí i Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, stále se ukazuje, že finanční gramotnost u dospělých občanů je dost nízká. Rozhodně je zapotřebí hledat cesty, jak finanční gramotnost dospělých osob zvýšit. Bylo by možná vhodné uplatnit nějaký vzdělávací projekt o zacházení s penězi pro dospělé populaci.

Vhodným způsobem finančního vzdělávání pro děti je kapesné. Účelem kapesného je naučit děti zásadám dobrého hospodaření. Hospodařením s malou částkou se dítě učí hospodařit a stanoví si, co je důležité, bude šetřit na nákladnější věc a může se např. samo rozhodnout, jaký komu dá dárek. Díky možnosti volby dělá dítě zásadní kroky na cestě k samostatnosti. Učí se totiž, že si za částku, kterou dostane, může vybrat některou věc, kterou si moc přeje, ale nemůže si je koupit všechny. Kapesné je vždy omezené. Tímto způsobem je dítě nuceno stanovit si priority. Kapesné by mělo být udělováno v předem určený den, aby dítě mohlo se svými penězi správně hospodařit, musí vědět, že se může spolehnout na to, že mu v ten den bude dána pevně stanovená částka (Laniado, 2002, str 103-115)

Nejvhodnějším způsobem finančního vzdělávání je spolupráce školy a rodiny.

Jak rychle a jak moc kapesné zvyšovat? O tom mluví Pavel Říčan ve své knize "S dětmi chytře a moudře". Kapesné zvyšovat co nejpomaleji, důležité je, aby se dítě necítilo špatně mezi spolužáky a aby se mu nevysmívali. Taky je dobré mít dvojí kapesné. Mít dvě pokladničky, do jedné dávat část na běžnou útratu a mohlo utratit za cokoliv a druhou část dávat do druhé pokladničky, ze které dítě může brát jen se svolením rodičů, může to být spoření na nákladnější věci. (Říčan, 2013)

Pokud dítěti dáváme kapesné, mělo by být pravidelné - vždy ve stejném termínu a ve stejné výši, aby se dítě opravdu mohlo učit hospodařit.

3.2 Snížení sociálního statusu

Sociální status (sociální postavení člověka ve společnosti) je pozice v sociální struktuře. V moderní společnosti je sociální status ovlivněn zejména dosaženým vzděláním, příjmem, vlastnictvím, sociálním oceněním vykonávané profese, podílem na moci a rozhodováním a dalšími faktory.

Hodně dluhů vzniká díky zvyšování sociálního statusu. Zadluženého člověka, jeho okolí začne vnímat odlišně a dostane "nálepku" dlužníka. Nejhorší pro takového člověka je stres, který jde ruku v ruce s řešením špatné životní situace. Člověk, který není schopen

plnit své finanční závazky, se dostává do předlužení. Jedná se o sociálně znevýhodněné jedince, což pak způsobuje jejich sociální vyloučení z běžného života majoritní společnosti a s tím spojené obtížné znovuzачlenění do společnosti.

Stres, úzkost, frustrace a deprese sužují zadlužené lidi. Pocity viny, studu a selhání sráží sebeúctu a vedou lidi k pocitu, že se jim vše vymklo z rukou, že už to dál nejde a že jim není pomoci. Někteří volí únik i v podobě sebevraždy. Člověk dostane strach z toho, co se stane, když se přestane splácet. Mnoho lidí začne víc požívat alkohol, začne brát návykové látky, roste prostituce, chodí si k lékaři pro léky, v tom všem hledají útěchu v situaci, kterou nezvládají, nebo úplně otupí a je jim to už jedno. Lidé chtějí mít stále víc a víc než ostatní nebo více než jejich známí či sousedé. Každý má nějaké své postavení, kde je ve společnosti zařazen. Většinou se chce každý mít líp a touha po lepším životě a úspěchu těmto lidem nedává možnost volby, a proto snadno nebankovním společnostem podléhají. Půjčky si berou neuváženě, nakonec často nezvládají plnit své závazky a skončí ještě níž, než čekali. Každý, kdo je zadlužený, moc dobře ví, že dluhy lehko dokáží připravit člověka o zdraví. Vše se točí kolem dluhů. Myslíte na ně, děláte si kvůli splácení starosti. Stres ze zadluženosti ovlivňuje fyzické a duševní zdraví. Navíc v práci se člověk pod vlivem stresu nedovede soustředit na výkon, nestíhá dané pracovní termíny a z toho se může stát, že onemocní. Zadlužení jsou roztržití, nesoustředění. Navíc zadluženost komplikuje i rodinný život. Protože vztahy v rodinách nejsou vždy ideální, je stále více případů, kdy si půjčku vezme jen jeden z partnerů a druhému to zatají. Pokud dojde k tomu, že mu chybí prostředky na splátky, víc času se zdržuje v práci, méně se věnuje rodině, začíná lhát, vztahy se zhoršují. Když dojde k tomu, že dluh nesplácí, chodí upomínky, v krajním případě exekuce. Předlužení bývá častou příčinou rozvodu. Dlužník ztrácí domov, své blízké, okolím je hodnocen jako neschopný a nezodpovědný. Ale nejen předlužený obtížně překonává vzniklou situaci, zasaženi jsou i jeho blízcí, jeho rodina.

Nedá se říci, že zadluženost je pouze problém sociální, kdy zadlužené rodiny se obtížně začleňují do běžného života společnosti, ale také problém ekonomický, protože tyto rodiny jsou velmi často demotivovány k legální práci. Těmto rodinám se nevyplatí legálně pracovat, protože jejich příjem ze zaměstnání by stačil jen tak na exekuci a další peníze by jim už nezbyvaly. Je tedy pro ně výhodné pobírat sociální dávky a pak někde „na černo“ pracovat, aby měli více financí.

3.3 Nebankovní společnosti – okruh jejich klientů

Nebankovními společnostmi se rozumí jiné subjekty než banky. Jsou to poskytovatelé půjček, zkrátka především úvěrové společnosti, které poskytují klientům finanční prostředky- půjčku na úrok. Úrok je cena , která se platí za dohodnuté poskytnutí určitého obnosu peněz. V ČR působí např. Cetelem, HomeCredit, Jet Money s.r.o., Help Financial s.r.o., Provident a jiné. Společnosti, jako jsou HomeCredit, Jet Money s.r.o., a Help Financial, mají sice často vyšší úroky než běžné spotřebitelské úvěry, jsou však stejně vázány zákonem o spotřebitelských úvěrech jako banky. Navíc mohou být pro klienta jediným řešením. Velkou výhodou jsou pro klienta z toho důvodu, že nemají tak velký rejstřík, kde je uvedena historie klienta. Nemají přehled kolik kdo dluží, jejich registr není tak důkladně propracovaný jako u bank. Nevýhodou jsou vysoké úroky, časté pokuty za nedodržení splátkového kalendáře. Úvěry od nebankovních společností jsou velmi snadno dosažitelné, ale ne příliš výhodné. Tyto společnosti se zaměřují na nízkopříjmovou klientelu. Jednotlivé nabídky se od sebe liší výškou půjček, poplatků, úrokovou sazbou a dalším. Nebankovní půjčky jsou ve většině případů krátkodobé, to znamená, že půjčka se splatí do jednoho roku, není to však pravidlem. Výhodou je, že jsou dostupné pro rizikové skupiny lidí, kteří mají velmi nízkou šanci dostat půjčku v bance. Nebankovním společnostem zpravidla nevadí záznam v registru dlužníků, také proto je úroková sazba vyšší.

Mnoho poskytovatelů těchto nebankovních společností se zaměřuje na občany s nižší finanční gramotností. Je to z toho důvodu, že takový občan si řádně nepřečte smlouvu, nerozumí jí a jelikož potřebuje peníze, tak podepíše cokoliv. Ale i mnozí lidé, kteří si berou půjčku, nejednají právě nejčestněji. Často záměrně zkreslují údaje o svých financích, nepřiznávají jiné dluhy, vymýšlí si různá zaměstnání i bydliště (Vybíhal, 2011, str.110)

II. Praktická část

4 Výzkumné šetření (metodologie výzkumu)

Bakalářská práce se zabývá tématem cyklické zadluženosti. Toto téma bylo zvoleno na základě osobní, pracovní a teoretické zkušenosti autorky. Během osobní zkušenosti s klienty nebankovních společností vyplynulo hodně otázek a problémů, které se týkají opakující se cyklické zadluženosti. Studium autorky v oboru sociální pedagogiky je určitou výhodou pro zpracování tohoto tématu, protože by chtěla poukázat na možnosti pomoci osobám, které podléhají cyklické zadluženosti a i na možnosti případné prevence (ať už se týká primární, sekundární či terciární) tohoto sociálního problému. Cyklická zadluženost vzniká nejčastěji u lidí, kteří mají půjčku u nebankovních společností, půjčku nestačí splácet a na její splacení si vezmou další půjčku. Nevidí žádnou jinou možnost, jak dluh splatit, opakují stejné chyby.

Výzkumný problém – Jako výzkumný problém zde máme problematiku cyklické zadluženosti, kdy chceme zjistit, co vede klienty k tomu, aby si stále brali půjčku, kterou nechtějí.

4.1 Výzkumy

O zvoleném výzkumném problému - cyklické zadluženosti - nebyly v českém prostředí nalezeny žádné zmínky, žádné přímé výzkumy. Mimo jiné v průzkumech firmy KRUK byla nalezena některá fakta, která s tématem zadluženosti souvisí. Podle statistiky této firmy si 17% zadlužených opět hodlá vzít půjčku – tedy jde o začátek cyklické zadluženosti.

Z průzkumu společnosti KRUK, která se zabývá správou pohledávek vidíme, že v roce 2016 byly nejvíce zadlužené ženy ve věku mezi 25 až 34 lety a jejich průměrný dluh je bezmála 25 000,- korun. Muži si nejčastěji půjčují ve věku mezi 35 a 44 lety a jejich průměrný dluh činí přes 28 000 korun. (KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., 2016a).

Dále podle výzkumu z téže společnosti z roku 2016 víme, že: až 20 % procent zadlužených osob, které mají problémy se splácením svých závazků, si svým jménem půjčilo peníze pro někoho jiného. Nejčastěji si tímto způsobem půjčují ženy a zpravidla jde o částky do 50 000,- korun, půjčené od nebankovních institucí. „Nejčastějším důvodem, proč si lidé půjčují peníze pro někoho jiného, je snaha pomoci osobě, se kterou mají partnerský vztah, dětem nebo kamarádům. Velmi často se ovšem setkáváme i s neznalostí finanční problematiky a přehnanou důvěrou v člověka, kterému chtěli zadlužení lidé pomoci,” říká

Markéta Fixová, tisková mluvčí společnosti KRUK. (Fixová, 2016, cit. podle KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., 2016b).

V květnu v roce 2016 proběhl průzkum, od koho si lidé nejčastěji půjčují peníze. Podle průzkumu jsou věřiteli u celé čtvrtiny půjček českých dlužníků jejich rodinní příslušníci. Následují banky s 23 % půjček, kolegové a kamarádi (12 %) a až na čtvrtém místě jsou nebankovní společnosti s necelými 7 % půjček. (KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., 2016c).

Přibližně třetina dlužníků (32 %) nemá zaměstnání a nachází se v horší finanční situaci (51 % lidí s úvěrem). Úvěr má prakticky stejný počet mužů i žen a to nejčastěji ve středním věku. Nejčastěji si půjčují lidé z vesnic do 1 000 obyvatel (52 %), nejméně pak Češi žijící ve velkoměstech nad půl milionu obyvatel (33 %). Ze zjištěných údajů vyplývá, že jde hlavně o lidi bez zaměstnání, lidi, kteří žijí na vesnicích, kde se obecně práce hledá neskoro a tak je velmi pravděpodobné, že se tito lidé vystavují riziku, že nezvládnou splácet to, co mají. Tisková mluvčí společnosti KRUK Markéta Kolářová dodává: „Tomu odpovídá i zjištění, že si 17 % zadlužených lidí má v plánu vzít další úvěr.“ (Kolářová, 2016, cit. podle KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., 2016d).

Převážná část výzkumů zadluženosti se týká finanční stránky zadluženosti formou statistik. Výzkumníci zjistili, že u lidí, kteří jsou zadlužení, je dvakrát větší pravděpodobnost pokusu o sebevraždu než u těch, kteří dluhy nemají.

4.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem je zmapovat problematiku opakující se neboli cyklické zadluženosti jako sociálního problému. Na základě hlavního cíle vznikla otázka: Co je příčinou opakující se neboli cyklické zadluženosti? K zodpovězení výzkumné otázky byly stanoveny dílčí cíle:

- zjistit důvody, proč si lidé půjčku brali a jak se tím dostali do finanční tísně – nepříznivé situace
- zjistit možnosti pomoci zadluženým osobám – postoj rodiny a blízkých k problému zadlužení
- zjistit jaké sociální dopady na zadlužené osoby mělo jejich rozhodnutí vzít si půjčku
- zjistit příčiny, které vedly k neustále se opakující cyklické zadluženosti

K uvedeným cílům se lze dopracovat na podkladě závěrů pěti narativních rozhovorů, které jsou v této práci předloženy.

4.3 Formulace výzkumných otázek

Abychom mohli konkrétněji zkoumat oblast dle stanovených výzkumných cílů, je třeba také formulovat výzkumné otázky. „Výzkumné otázky tvoří jádro každého výzkumného projektu. Plní dvě základní funkce: pomáhají zaostřit výzkum tak, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a ukazují také cestu, jak výzkum vést. Výzkumné otázky musí být v souladu se stanovenými cíli i výzkumným problémem. Představují další zúžení a konkretizování výzkumného problému.“ (Švaříček, 2007, s. 69)

V souladu s cíli a výzkumným problémem byly tedy stanoveny následující výzkumné otázky:

- Jaké byly důvody vzít si půjčku u nebankovní společnosti?
- Proč právě u nebankovní společnosti? Nepomohli nejbližší?
- Co Vám půjčka vzala? Nebo naopak dala?
- Proč si stále půjčujete? Jaký máte důvod?

4.4 Výzkumný vzorek

Bylo osloveno pět klientů nebankovní společnosti Smart s.r.o, a byl vytvořen záměrný výzkumný vzorek, tedy skupina osob různého pohlaví a odlišného postavení ve společnosti. Byl vybrán zaměstnaný muž, nezaměstnaná žena, žena na mateřské dovolené, senior a podnikatel. Důvodem různorodosti osob ve vzorku byl záměr poukázat na skutečnost, že při běžném styku s lidmi často nelze vůbec poznat, že tito naši spoluobčané mají nějaké velmi vážné finanční problémy a jsou přímo ohroženi rizikem sociálního vyloučení ze společnosti. V rámci sběru dat záměrně vybraného vzorku je dílčím cílem zjistit, jak v této složité finanční a současně sociální situaci pomohli nejbližší osoby – rodina, přátelé.

Respondent	Věk	Pohlaví	Stav	Zaměstnání	Kolik asi dluží
Anna	60	Žena	Vdova	Senior	800.000,-
Blanka	25	Žena	Vdaná	Mateřská	100.000,-
Cyril	47	Muž	Rozvedený	Zaměstnaný	120.000,-
David	38	Muž	Ženatý	OSVČ	60.000,-
Eva	45	Žena	Vdaná	Nezaměstnaná	282.000,-

4.5 Kvalitativní výzkum

Pro toto téma je zvolen kvalitativní výzkum pomocí narativního rozhovoru, v němž je kladen důraz na vyprávění a vnímání určitých zkušeností ze strany respondentů. Detailní studium několika případů je považováno za jeden z možných způsobů, jak rozumět složitým sociálním jevům. Cílem výzkumníka je proniknout do světa vybraného člověka a podívat se na svět jeho očima.

V sociálních vědách se pojmem kvalitativní výzkum označuje výzkum, který se zaměřuje na to, jak jednotlivci nebo skupiny nahlíží, chápou a interpretují svět. „Smyslem případové studie je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str.132).

„Kvalitativní přístup není postaven na zevšeobecnění nebo vyvozování závěrů, ale na získání integrovaného pohledu lidí v daném prostředí a v dané situaci na problém. Kvalitativní postupy jsou velmi užitečné v případech, kdy jde o zkoumání života lidí, historie a chodu organizací, společenských procesů a podobně. Výzkum pomocí případové studie se zaměřuje na podrobný (detailní) popis a rozbor jednoho nebo několika málo případů“ (Hendl, 2008, str. 48).

4.6 Technika sběru dat

Výzkumné šetření o tomto druhu zadluženosti bylo provedeno pomocí metody narativních rozhovorů, které se používají především v biografickém výzkumu. „Narativní rozhovor se dělí na čtyři fáze: stimulace, vyprávění, kladení otázek pro vyjasnění nejasností, zobecňující otázky“. (Hendl, 2008, str. 176)

Nejprve dotazovanému prezentujeme téma a získáme jeho důvěru, poté dotazovaný vypráví svůj příběh. Po ukončení rozhovoru se tazatel snaží objasnit nejasnosti, které se objevily a nakonec se přidají otázky, které přispějí k vyjasnění biografických zkušeností. „Základem rozhovoru je opakovaná výzva k vyprávění nějaké epizody z určité oblasti zkušeností jedince“. (Hendl, 2008, str. 177)

Ke klíčovým kritériím patří, aby se jednalo skutečně o vyprávění. Svůj příběh vyprávěli nejen přímí účastníci – dlužníci (klienti nebankovních společností), ale i matka jednoho dlužníka. Výhodou je, že tyto osoby jsou autorce již delší dobu známy, tudíž nemají zábrany o svém problému mluvit, je tedy možnost podrobného popisu případu. Nejprve byli vybraní jedinci osloveni a bylo jim vysvětleno, co pro svou studijní práci autorka potřebuje. Někteří nesouhlasili a bylo nutno oslovit jiné. Pro výzkum byla vytvořena skupina pěti osob různého pohlaví a různé profese – záměrný vzorek. Lidé v této skupině byli ochotni se svěřit se svým životním příběhem, hovořit o okolnostech, které vedly k opakované zadluženosti. Bylo jim vysvětleno, že se jedná o anonymní zpracování, kdy jejich jména nebudou uváděna. V této práci jsou vymyšlená jména seřazena podle abecedy. Písemně byly připraveny otázky k dotazování, ale bylo nutno je postupně měnit podle daných výpovědí. Už u prvního klienta bylo nereálné se dotazovat podle otázek. Vše vyplynulo až z jeho vyprávění. Taktéž u dalších respondentů nebylo možné klást předem připravené otázky. Otázka byla položena teprve tehdy, když respondenti přestali mluvit nebo pokud se vzdalovali od tématu. Otázky byly kladeny také tehdy, když se vyskytly nějaké nejasnosti. Respondenti souhlasili s tím, že rozhovory budou nahrávány do mobilního telefonu na diktafon a poté přepsány do bakalářské práce a vypáleny na CD.

4.7 Analýza dat

V této kapitole budou rozpracovány jednotlivé rozhovory, které byly získány pomocí metody narativních rozhovorů a dále kategorizovány na základě podobných výpovědí a shod. Budou zde vytvořeny tabulky, které by měly znázornit přehlednost ve výpovědích. Vytvořené tabulky dobře a přehledně znázorní sledované výpovědi respondentů. Pod

tabulkou je popis situace a jsou vždy uvedeny výpovědi klientů a následně vyhodnoceny a porovnávány s ostatními.

„Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje. Každé takto vzniklé jednotce přidělíme nějaký kód, tedy jméno nebo označení.“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 211).

Přidělili jsme kód, čili nějaké nové označení a kategorii. Vyhledáme na základě výpovědi ostatních respondentů, co kdo má společné a tím si vytvoříme základ pro další vztahy a závislosti mezi nimi. Cílem bude načrtnout příběh, na němž bude výzkum postaven a poté ho rozvinout ve výzkumné zprávě. (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 226).

Tabulka č.1 : Zázemí, rodina

Kategorie	Zázemí, rodina
jednotlivé kódy	<i>Dobří ogaři. Osamocení. Vezmem se. Pohoda. Tak si žijem.</i>

V této kategorii se chceme zeptat, v jaké rodině respondenti žijí v době, než se poprvé rozhodli vzít si půjčku. Zda tu mají zázemí, respektují se, pomáhají si, jestli je rodina funkční (to znamená, že naplňuje všechny funkce a potřeby svých členů, zda vztahy jsou harmonické a rodina je schopna řešit problémy).

Výpovědi respondentů:

Paní Anna: „Máme tři syny,“... „ Nejmladší je na mne dost závislý, chodí sem denně, šak bydlí o pár baráků dál, aj ňa poslechne. No a eště Martin a Pavel. Oni sů dobří ogaři, když potřebuju dřevo, tak idů a udělajů.“

Paní Blanka: „*Tchyňu mám docela fajn, je dobré že tady nejsů, třeba by jsme si mohli lézt aj na nervy. Ale zasej z druhé strany, tím že tady není, tak nemám babičku na hlídání. Ivoš je pořád v práci.*“... „*Pak sa narodila malá,*“... „*Sem tam nějaká kamarádka sa stavila. Ale já tu eště moc lidí neznám.*“

Pan Cyril : „*No potom jsme sa jako s přítelkyní vzali, dcery sů dospělé, jedna 19 a druhá 25 roků.*“

Pan David: „*Chodil sem do práce, potom jak už malá začala chodit, tak sme sa rozhodli aj že sa vezmem.*“

Paní Eva: „*No a potom ještě mám ogaru. Ten začal chodit do práce, do Austinu do Vsetína, tam má nějaké kamarády, tak se tam drží, velice pěkně si vydělá, dělá seřizovača, opravdu pěkné peníze. A chlap ten dělá mistra tady v Jehlárce navrchu.*“

Podle výpovědi respondentů vidíme, že nikdo není sám. Každý má někoho blízkého vedle sebe, má se na koho obrátit. Určité rozdíly samozřejmě vyplývají z věku respondentů a jejich stavu. Vzájemné vztahy ve zkoumaných rodinách jsou podle výpovědí obecně vzato dobré, i když jiné vztahy jsou jistě k dětem malým či dospívajícím a jiné k dětem dospělým už samostatným. Snad jen u paní Blanky vidíme více osamocení, manžela má celý den v práci, rodiče s nimi nebydlí a zatím nemá v novém prostředí mnoho známých.

Tabulka č.2: Období před půjčkou

Kategorie	Období před půjčkou
Jednotlivé kódy	<i>Vnoučata. Su šikovná. Začátek. Barák. Holčičí věci</i>

Zde se zaměřujeme na období, kdy ještě vybraní respondenti nemají půjčku. Je to období jejich života, kdy jsou relativně v klidu, prožívají své běžné starosti a radosti. V tuto dobu zde není ani náznak úvahy, že by si vzali půjčku u nějaké nebankovní společnosti.

Výpovědi respondentů:

Paní Anna : „*Každý ogar má svoju rodinu. Mám 5 vnuček, zahrádku, sem tam brigádu.*“

Paní Blanka : „*Po svatbě sem si našla práci tady v samošce. Vedoucí si mne chválila, tak si ze mne udělala zástupkyni, říkala pořád, že su šikovná.*“

Pan Cyril : „*Chtěl jsem podnikat v pohostinství, protože to mne dost baví, jsem v tom vyučený, tak to umím.*“

Pan David : „*Měl sem pozemek od mamy, tak sme sa rozhodli, že si tam postavíme barák. Jitka byla těhotná, no pak sa narodila malá. Mezitím sme bydleli u mamy, protože sem stavil barák, to bylo vcelku dobré.*“

Paní Eva: „*Všecko to začalo svatbů moji nejstarší dcery Evičky. Eva - to je dcera, já s ňů mám velice pěkný vztah. Jak přijela dycky z internátu, pořád sme si vykládaly, dycky dlúho u stolu, a o víkendoch i večer zalezli pod peřinu a vykládaly takové ty holčičí věci.*“

Podle výpovědí všech respondentů je patrné, že období jejich života před půjčkou je klidné, plyne tak, jak to odpovídá životní fázi, ve které se právě nacházejí. Nejstarší z vybraných osob si užívá pohody důchodu, ostatní pracují a mají plány do budoucna. Snad jen ve výpovědi paní Evy je náznak nějaké očekávané změny. Ovšem v těch naznačených plánech dvou respondentů - samostatné podnikání a stavba domu – lze vidět určitá finanční rizika, která mohou vzniknout, pokud plány nejsou dostatečně promyšleny a předem finančně zabezpečeny. Žádný z respondentů zatím neuvažuje o možnosti vzít si půjčku.

Tabulka č.3: Na co potřebují peníze

Kategorie	Na co potřebuji peníze
Jednotlivé kódy	<i>Moja blbost. Automaty. Roční vyúčtování. Zahrada. Svatba.</i>

Tato kategorie se zaměřuje na období, kdy se lidé dostali do určité fáze života, ve které začínají pociťovat nedostatek peněz na věci, které se jim zdají být v dané situaci důležité, ba nezbytné a rozhodují se, že si finanční prostředky půjčí – berou si úvěr.

Výpovědi respondentů:

Paní Anna: „*Se mňů dělal klučina, našel si svobodnú mamínu s děckem, tu zbuchnul, potřeboval byt, tak jako jestli bych mu nešla ručit, no tak já sem mu šla ručit.“ ... „No a pak začal koloběh s těma nebankovníma. Furt jako splácám málo, všude po pětistovce.“*

Paní Blanka: „*Pak jsem zjistila od známých, že hraje v hospodě automaty, prohledala sem doma šuplíky, no byla sem z toho hrozně v šoku, našla sem upomínky z půjček.“ ... „Ale ten právník co nám to vyřizoval taky něco stál, když už sa vyřizovala ta insolvence, no tak sem si musela na to půjčit já.“*

Pan Cyril: „*No a po ročním vyúčtování a všech odečtech jsem zjistil, že jsem v minusu a musím okamžitě zaplatit 52.000,- Kč a k tomu ještě zaplatit daně. No a tak to vlastně všecko začalo.“*

Pan David: „*No ale jak sem marodil, tak už sem nezvládal platit a ještě sem potřeboval peníze na zahradu.“ ... „Jenomže potom byl problém, že sem zjistil, že je toho nějak moc a nezvládám to splácet. Pořád všichni volali, že neplatím, pořád někdo otravoval, že mu dlužím.“*

Paní Eva: „*A když přišla s tím, že by sa chtěla vdávat, tak už sem viděla, jak bude mít pěknů svatbu jak princezna“ ... „Tak sme to vypočítali, že potřebuju asi 100 tisíc. A to sem samozřejmě mému říct nemohla, nemá vůbec představu co kolik stojí. Snažila sem sa někde sehnat peníze.“*

Jak je zřejmé z výpovědí, každý respondent záměrně vybraného vzorku si bral půjčku ve zcela odlišné situaci, každý měl úplně specifický důvod. Navíc u paní Anny a Blanky je situace specifická tím, že půjčka neřešila jejich potřeby.. Paní Anna vlastně půjčku ani nepotřebovala, ani nechtěla, pomohla mladému páru k úvěru jako ručitelka, důvěřovala v čestné jednání a byla zklamána – podvedena. Jako ručitelka nakonec byla nucena dluh splácet. A paní Blanka se dozvěděla, že její muž hraje automaty, což můžeme definovat jako sociálně patologické chování, kdy její manžel je závislý na hracích automatech, čímž

ohrožuje sebe a celou svoji rodinu. Aby se jejich situace urovnala, potřebují peníze na právníka.

Tabulka č. 4: Pomohla půjčka? Jaké jsou sociální dopady?

Kategorie	Pomohla půjčka? Jaké jsou sociální dopady?
Jednotlivé kódy	<i>Už nic. Nejistota. Rozvod. Nervy. Utajení.</i>

V této kategorii sledujeme vývoj situace po přijetí půjčky. Chceme vědět, jestli to, že si vzali půjčku, znamenalo pro respondenty určitou pomoc. Zda se jejich problém vyřešil nebo jaké sociální dopady se projeví.

Výpovědi respondentů:

Paní Anna: „*No oni mně strhávali něco z důchodu, ale stejně moc nemohli, moselo mně něco zostat.*“ „...*, Ani peníze, ani chlap a eště tolik zdravotních problémů.*“

Paní Blanka: „*A víte co je nejhorší? Že už budu pořád vědět, že hrál tajně automaty. Bojím se, že nebudem mít na splátky a on znovu začne hrát na těch blbých automatech a bude to tajit. Mám hroznú nejistotu tady v tomto.*“

Pan Cyril: „*Doma sem to říct nemohl, chtěl sem, aby moja s děckama nic netušily, ale zas aby měly všechno jak vždycky.*“ „...*, Moja hned začala mluvit o rozvodu, mohl sem vysvětlovat jak sem chtěl, že to není moje, že sem jen půjčil kámošovi, no ale ona to prostě nepochopila a ještě navíc štvála proti mně děcka, že jako tatínek je neschopný, neumí sa postarat o rodinu a neumí vydělat peníze, no takové ty bláboly.*“ „...*, Já sem dycky mojí a děckám dovolenú vždycky zaplatil, oni jeli a já sem chodil do práce.*“

Pan David: „*Už sem ani nespával, celkově sem enom trnul, kdy to Jitka všechno zjistí, protože byla pořád doma, tak poštu brala ona. Chodil sem několikrát za den kolem, abych viděl, kdy už to tam pošťačka dala a hned to zase zebrat ze schránky. No hrozná nervy.*“

Paní Eva: „...*chlap neví vůbec nic. Ten sa to prostě nesmí dozvědět za žádnú cenu. To by byl rozvod.*“

Výpovědi respondentů nám ukazují, že si nikdo půjčkou nepomohl, že se jejich problémy nevyřešily. Spíše naopak. Podle výpovědí vidíme, že jejich situace se ještě více zhoršila. Po té co si vzali půjčku, začali žít v obavách, nejistotě, nervozitě, přetížení prací, ve stálém stresu a díky tomu všemu se nejčastěji uchýlovali ke lžím. Evidentně se vztahy v rodinách – zvláště mezi partnery – zhoršily. Dlužníci (respondenti) se nemají komu svěřit, jsou se svým problémem osamoceni, chybí jim sociální opora, která je tak důležitá při zvládání stresových situací. Všichni respondenti před svými partnery, dětmi, blízkými svou tíživou finanční situaci tají a to jejich problém ještě zhoršuje. Jsou zaměřeni hlavně na to utajování a nejsou schopni reálně uvažovat o jiné optimální strategii, jak se z tíživé životní situace vymanit.

Tabulka č.5 : Jak se vymanit z koloběhu

Kategorie	Jak se vymanit z koloběhu
Jednotlivé kódy	<i>Co už. Neřeším. Snažím se. Samá práce. Nedá sa nic dělat.</i>

V této kategorii vidíme, že se lidé stále cyklicky zadlužují. A proč se zadlužují? Nevládají splácet, bojí se vše doma říci. Tak se hned stane, že už nemají na zaplacení, a aby se to

jejich partneři nedozvěděli, volí cestu, opět si vzít novou půjčku. Co dělají pro to, aby se vymanili z daného koloběhu?

Výpovědi respondentů:

Paní Anna: „*Já už sem rezignovala, z toho už sa nedostanu. Prdím na to. ... „oni pak přijdú, abych to zas otočila nebo jak sa říká refla,*“

Paní Blanka: „*Já já, já na to prdím. Šak co mně možú udělat, když prostě nemám, tak nemám.*“

Pan Cyril: „*Ted' už jen dělám a platím a platím a platím.*“

Pan David: „*Tak sem každé ráno ve 4 hodiny začal uklízet hospodu. Zabralo mě to tak hodinu denně, no a potom práce. Z práce na střechy nebo prořezy. Doma sem byl málo že jo, člověk už ani nestíhá.*“

Paní Eva: „*Přišly výhrůžné dopisy, to nemožu riskovat, radši to refnu, zas tam budú úroky, ale nedá sa nic dělat.*“

Z daných výpovědí můžeme vyčíst pouze dva postoje respondentů k jejich cyklické zadluženosti. Buď více pracují - což se týká obou mužů, pana Cyrila a pana Davida. Ti stále ještě věří, že si druhou prací více vydělají, vše postupně zaplatí a partnerky se nic nedozví. Vůbec však neuvažují nad tím, s někým se poradit nebo si konkrétně spočítat předpokládanou dobu splácení apod. Ovšem ženy mají jiný náhled. Paní Anna, Blanka i Eva jen pasivně vyčkávají, cítí se naprosto bezmocné něco změnit, zkrátka už rezignovaly. Prostě až přijde čas znovu platit, kdy už nebudou mít na splátky, tak tu půjčku znovu „otočí“ čili “refnú“ jak říkají. Dle nich, jim nic jiného ani nezbyvá.

Tabulka č.6 : Už zase potřebuji peníze

Kategorie	Už zas potřebuji peníze
Jednotlivé kódy	<i>Splátky. Lednica. Nemocenka. Sociální a zdravotní pojištění. Další půjčka.</i>

V této kapitole nás zajímá, proč respondenti opět potřebují peníze. V minulé části jsme se dozvěděli, že muži více pracují a ženy rezignovaly, ale ani jedna ani druhá taktika nezabrání tomu, aby opět všichni respondenti nežádali o další úvěr.

Výpovědi respondentů:

Paní Anna : *„Ale už sem zas neměla na ty splátky.“... „Jo, tak já to pořád znovu podepisuju. A právě sa to pořád navyšuje.“*

Paní Blanka: *„Vlastně žijem jen z té mojí mateřské. Pokazila sa nám lednica, tak sem si mosela vzít zas půjčku.“*

Pan Cyril : *„No a doma sem si celkem pobyl 14 měsíců, což bylo katastrofální. Protože víte, nemocenka přišla malá a já sem musel pořád platit.“ ...„zas ty upomínky, takže vlastně sem to měl čekat, kdy to zas praskne. A ono jo.“*

Pan David: *„A sociální a zdravotní to pomalu ani nevím co je. Jako z čeho? Zas půjčka, to jinak nejde.“*

Paní Eva : *„No víte co, já sem byla tak zoufalá, že sem aj za ogarů přišla, jestli by si nevezal půjčku, to víte, jak chodíja ty výhrůžné dopisy, tak abych mohla zaplatit aspoň ty malé.“... a když to nevyjde, tak to zas podepíšu, hlavně at' sa to nedozví chlap. „*

Z výpovědí lze usoudit, že někteří respondenti potřebují peníze na běžné výdaje, protože jim jejich rozpočet díky navýšení splátek nevychází a jiní nepotřebují další peníze na věci nezbytné pro svůj život, ale pouze na splácení svých závazků z podepsaných půjček. Paní Eva dokonce volí variantu, že přemlouvá syna, aby si vzal půjčku, z jehož peněz by zaplatila aspoň některé své nedoplatky. Je až s podivem, že se nepozastavuje nad tím, že syn už bude v tak mladém věku zadlužený a to jen z toho důvodu, že matka nemá na splácení. Ta stále jen dokola opakuje větu „Jen aby sa to nedozvěděl chlap“, což můžeme slyšet mnohokrát v rozhovoru. Případá nám, že nic jiného ji ani nezajímá, nic jiného nevnímá, upnula se pouze na to, aby se manžel nic nedozvěděl a udělá pro to cokoliv.

I když podle minulých výpovědí muži více pracují, stále to nestačí na zaplacení jejich výdajů. Mimo to nemají žádné finanční rezervy, takže jakákoli změna např. nemoc a z toho vyplývající snížení příjmu, je přinutí vzít si opět půjčku u nebankovní společnosti. Tím se však už dostali do koloběhu půjček, do cyklické zadluženosti. Ženy minule tvrdily, že už to neřeší, že to nechají plynout. Ale teď vidí, že nebankovní společnosti stále po nich chtějí

splátky, a jelikož to nezvládají, tak vidí záchranu pouze v tom, že opět podepíší půjčku a budou stejně jako muži v cyklické zadluženosti.

Tabulka č.7: Je nějaká pomoc? Jak dál?

Kategorie	Je nějaká pomoc? Jak dál?
jednotlivé kódy	<i>Počkáme. Nemám. Pořád dře. Sebevražda. Strach.</i>

V poslední kategorii chceme zjistit, jak se vypořádávají s danou situací. Z výpovědi respondentů se snažíme zjistit jejich současnou životní situaci; situaci finanční, situaci zdravotní, emoční, situaci v jejich sociálních vztazích.

Výpovědi respondentů:

Paní Anna : „*Neumím v tom chodit, nevím, jestli to mám nechat dojít do té exekuce nebo co. ... „To je asi to, že nemám sklony takto někoho napálit, a proto tak lehko naletím.“*

Paní Blanka : „*Celkový dluh je myslím něco přes 100 tisíc, nevím. No to je jedno, stejně jim to nedám. Prostě nemám. Budu sa snažit ty půjčky nějak pomalu splácet, třeba točit dokola furt.“*

Pan Cyril : „*Chci být poctivý, platit budu, ale roky utěkají. Je to pořád dokola, dělat, platit, dělat, platit a co z toho? Nic.“*

Matka pana Davida : „*Ogara ten volal na nádraží, jestli možů zastavit vlaky, že někde na kolejách asi leží Michal. Vlaky sa zastavili. Letěli po kolejách na obě strany, tam ho našli. On mně aj zebrał prášky na spaní, měla sem tam celé plato a to tam nebylo. On sežral celé prášky na spaní a eště aj tramál.“ „No je to vůl. Nepřiznal ženě všeco, enom část, že to nějak zaplatí, že šak má dost práce, tak bude mít peníze. Měl už přiznat vše.“*

Paní Eva : „*Ani nevím jak sa teď z toho dostanu. Říkám, příští týden bude zas ta půjčka, tak si můžem něco říct, enom at' sa to nedozví ten můj chlap. On by sa fakt se mnů rozvédl.*“

Z výpovědí respondentů je jasné, že žádný z nich nemá představu, jak by měl konkrétně svou situaci řešit.

Paní Anna obviňuje sama sebe, paní Blanka by chtěla dluh splácet, ale není schopna si přiznat, že to sama zvládnout nemůže. Pan Cyril pociťuje beznaděj a zbytečnost svého úsilí, paní Eva si vůbec neví rady, co dělat a nejhůř dolehla situace na pana Davida, který se rozhodl vzít si život.

Cyklická zadluženost, do které se respondenti dostali, jim nejen zhoršila finanční situaci, ale poznamenala je zhoršením jejich sociálních vztahů, zhoršením jejich stavu fyzického i psychického. Nikdo z respondentů neuvažoval o nějaké pomoci zvenčí, nikoho nenapadlo se s někým poradit.

5 Výsledky výzkumu

Z výpovědí respondentů vyplývá, že všichni měli zpočátku stejnou možnost, a to, půjčit si potřebné peníze od známých, příbuzných nebo si vzít půjčku v zaměstnání či v bance. Přece pokud nastane nějaký problém, je nejlepší řešení vše vyhodnotit na domácí půdě a vyřešit to. Nikdo z dotázaných nebyl v době výpovědi sám, každý měl nějakou blízkou osobu, svůj okruh známých, blízkou rodinu. Ale při svém vyprávění prozradili důvody, které je vedly k tomu, že se uchýlili k půjčce u nebankovní společnosti.

Výpovědi respondentů na otázku, zda zkusili napřed jiné řešení než půjčku u nebankovní společnosti:

Rodina :

Paní Anna: „ *Sů mladí, potřebuju peníze. Já sem nevěděla, jak sa to vyvrbí. Napřed to vypadalo, že to zvládnú. A styděla sem sa, jim říct“*

Pan Cyril : „*Doma sem to říct nemohl, chtěl sem, aby moja s děckama nic netušily, ale zas aby měly všecko jak vždycky.“*

Pan David : „*A tak přeca si nebudu pučovat od nich. Viš jak by sa pak na mňa dívali? Jako, že su úplně neschopný.“*

Práce :

Paní Eva : „*Chtěla sem aj v práci půjčku, oni dávajú. Nedávajú moc, pomohlo by to, jenomže pak byla ta výpověď, tak z toho nezbylo nic.“*

Vystačit, s tím co mám :

Paní Anna : „*Mosela sem si nějaké to oblečení kúpit, díky tomtom, no, ale neutrácám, šak toto tričko bylo za 15 Kč, tam u nádraží v tom obchodě. Kdybych si našla nějakú brigádu, dávala bych víc.“*

Banka:

Paní Blanka : „*Napřed sem šla do banky, říkala sem si, já nemám žádné dluhy a su na mateřské. A mám tu mateřskú velikú. No jenomže našli Ivoša v registru neplatičů, tak sem neměla vůbec šanci.“*

Známí:

Pan Cyril : „*Banka mně nepůjčila, kámoši se zrovna takéj nehrnuli, každý měl nějaké své problémy.“*

Půjčka do domu:

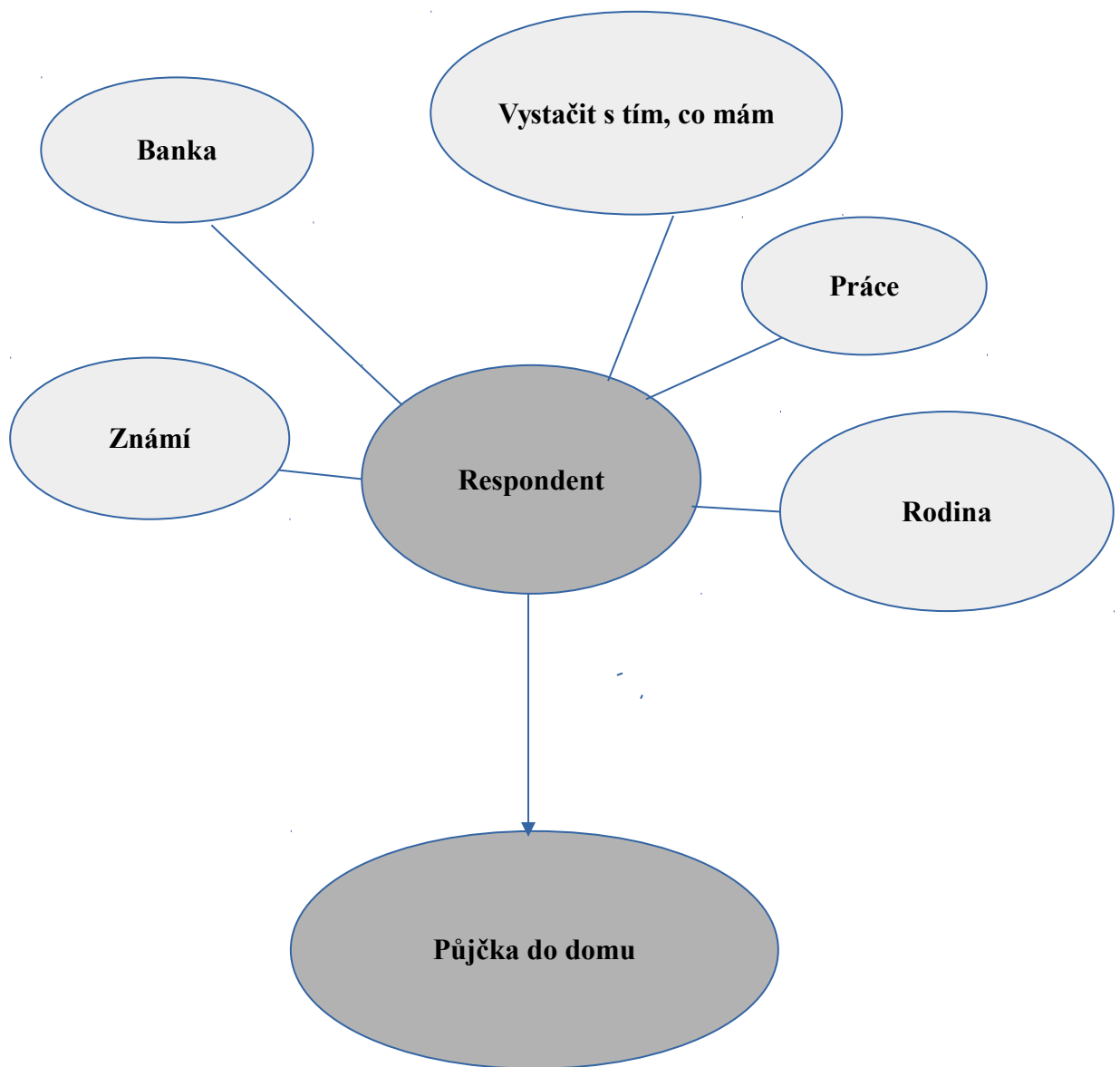
Paní Blanka : „*Tam nebyl problém, protože sem nikde nic nedlužila a měla sem dobrou mateřskou, takže v pohodě.*“

Pan Cyril : „*A tak sem ji zavola, jako že potřebuji hned peníze, jestli mi poradí , no a ona říkala, že jenom potřebuje vědět kolik chci a jestli mám u sebe občanský průkaz a že klidně dnes přijede a přiveze peníze. Ježíš, tož já sem byl tak rád, že to budu mít večer vyřešené. Ona večer přijela, dovezla mi 55.000.- Kč, já sem ji to podepsal a bylo. Nemusel sem doma nic říkat, styděl sem se před mojů.*“

Na těchto příkladech lze vidět, že se respondenti spíše stydí za to, že potřebují peníze. Snaží se proto rodinu obejít a volí variantu nebankovní půjčky. Sice vidí, že se jim měsíční náklady navýší o danou splátku, ale jim to nevadí. Případá jim, že důležitější než výše splátky je, aby se to hlavně nedozvěděli jejich blízcí. Zkusí se zeptat v práci, v bance a když neuspějí, ví, že ještě zbývá půjčka do domu od nebankovní společnosti. Vždyť je to tak jednoduché!

Příčina zadlužení respondentů je u každého rozdílná, každý prožívá jinou životní situaci. Nicméně i přesto je patrný stejný výsledek, a to, že nikdo neoslovil nejbližší, každý využil možnost nebankovní půjčky.

Obrázek č. 1 : Rozhodnutí o půjčce

V této části je třeba všechny dosažené výsledky z daných výpovědí respondentů seřadit, utřídit a vyvodit závěr. Po provedení analýzy dat můžeme říci, že sice některé věci se daly předvídat, ale jiné informace byly velmi překvapivé. Pomocí metody narativních rozhovorů s položením doplňujících otázek byly získány ucelené výsledky. Nejprve sumarizace dílčích výsledků.

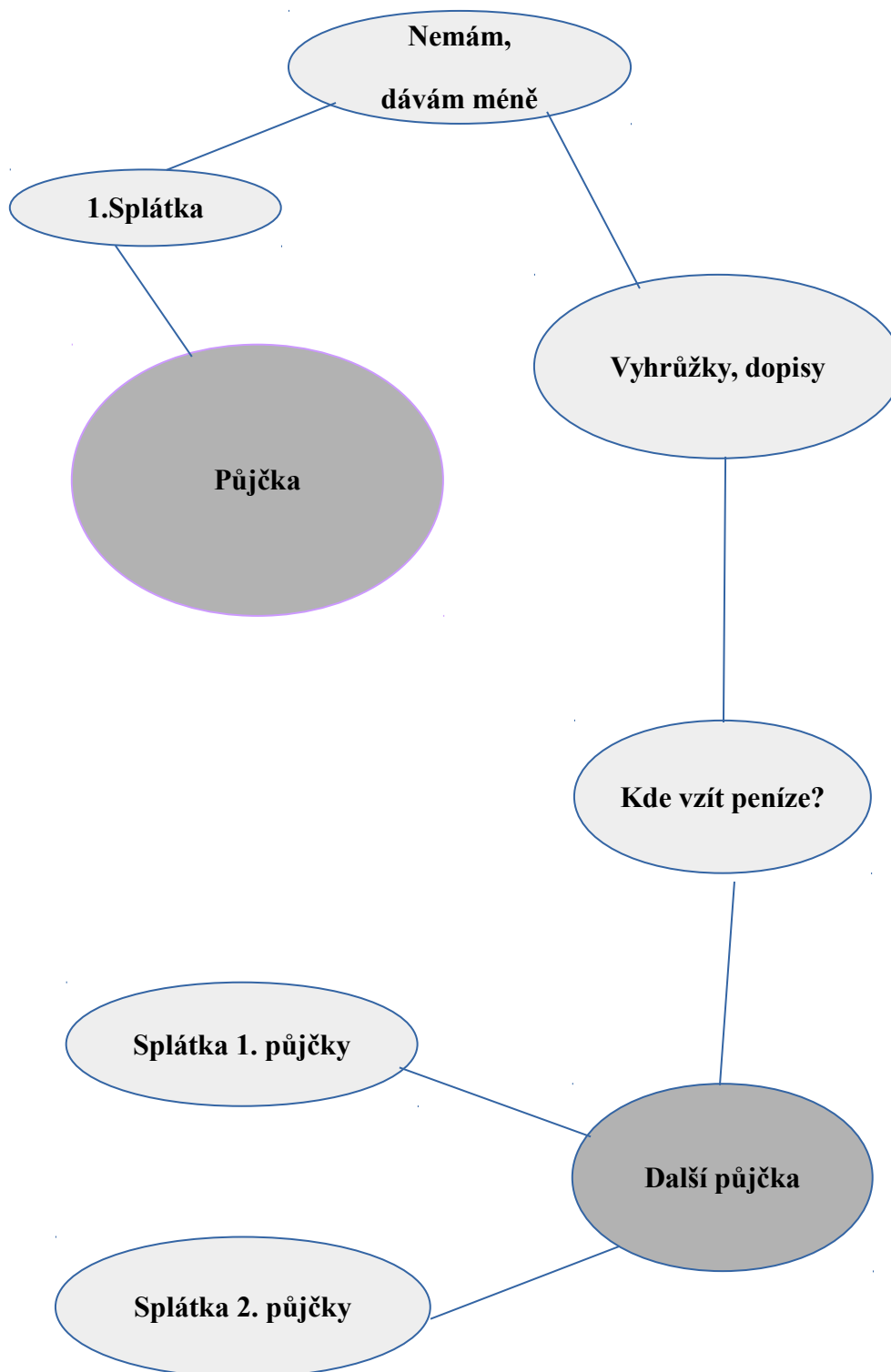
Na prvním obrázku vidíme, jaké měli respondenti možnosti pokud se vyskytl problém a oni potřebovali peníze. Všichni měli stejnou možnost, a to, říci vše rodině, známým, půjčit si v práci, zajít do banky, zavolat si do nebankovní společnosti a vzít si půjčku do domu, či

vyjít s financemi, které doposud mají. Pouze paní Anna měla ztíženou situaci díky vyššímu věku, tudíž není v práci, kde by ji mohli poskytnout firemní půjčku a v bance ji nepůjčí právě také kvůli věku. Ovšem jako jediná má již zabezpečené syny, takže měla možnost vše s nimi probrat a požádat je o pomoc. Neučinila tak, nechtěla přiznat, že má dluhy a že „naletěla.“ Tak jako ostatní volí variantu, vzít si půjčku od nebankovní společnosti.

Ve fázi rozhodování o půjčce se zřetelně projevilo, že rodiny respondentů selhávají – nenaplňují svou funkci, totiž být bezpečím, poskytnout zázemí, pomoc. I v těchto rodinách je možno vidět vliv celé současné společnosti, totiž důraz na materiální stránku života, projevy konzumismu. Pro osoby vybrané ze záměrného vzorku v době kdy se rozhodovaly pro půjčku by důvěra mezi partnery (resp. mezi dětmi a matkou) a otevřenost určitě příznivě ovlivnila další vývoj situace. Nebylo ani tak nutné si od rodiny peníze půjčit, spíše se poradit, jakým způsobem situaci řešit. Bohužel k tomu nedošlo.

Obrázek č.2 : Splácení první půjčky

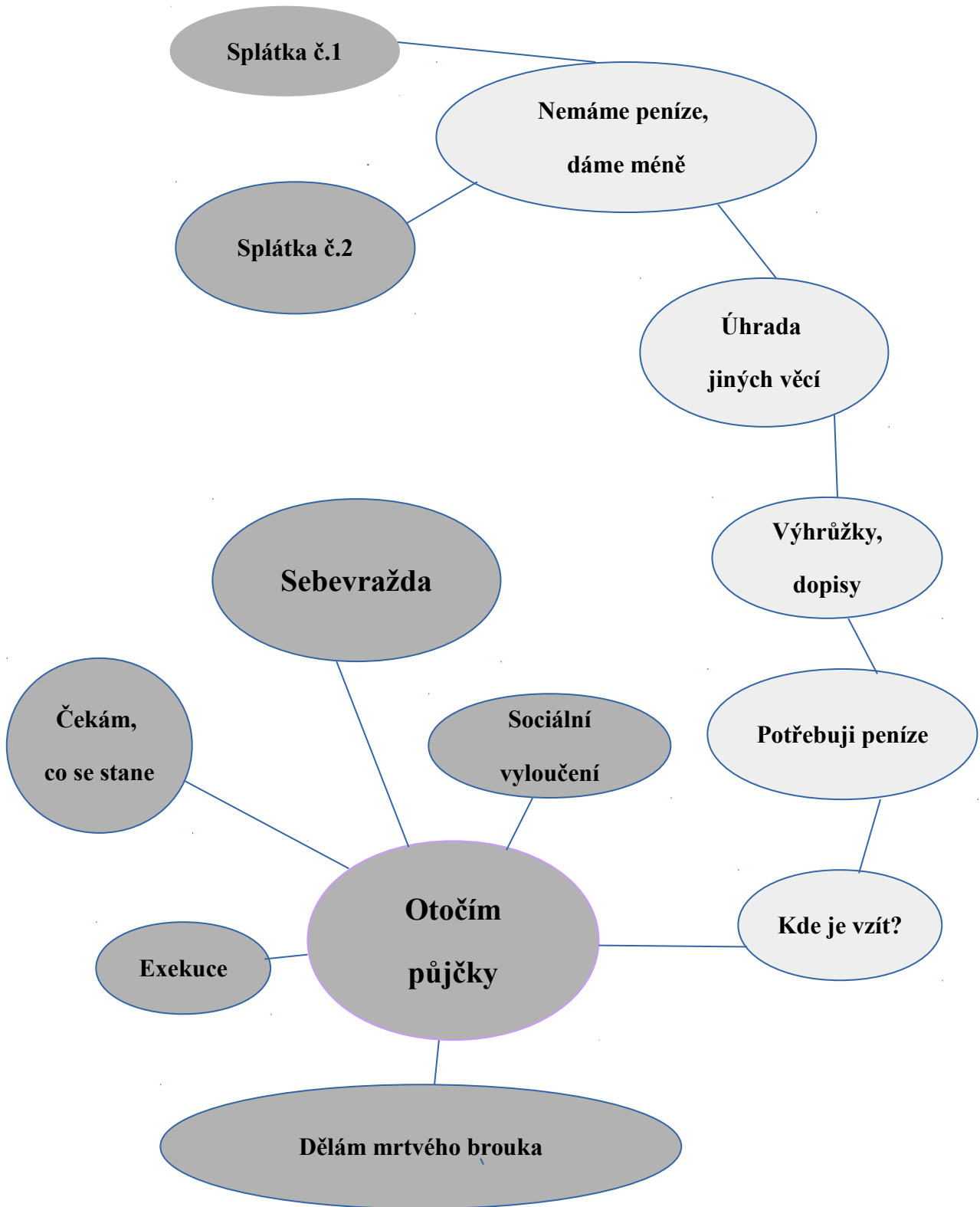

Tady jsme dospěli k závěru, že respondenti nezvládají splácet půjčku a místo aby to řešili tím, že si třeba vezmou ještě jednu práci, nebo se doma uskrovní, či to řeknou partnerovi, tak se opět všichni znovu vrhají do další půjčky. I když muži si vzali další práci navíc, ale stále to nestačí. Doma chtějí udržet stejnou životní úroveň a ještě tajně splácet. Nikdo z respondentů si neuvědomil a nespočítal, že musí dávat splátku za první půjčku a další novou splátku za novou půjčku. Pokud doteď nezvládali jednu splátku, tak je přeci velmi reálné, že teď to nebudou taky zvládat. Ale jak říká pan David „...člověk jako nepřemýšlí v tu dobu. Prostě se potřebují peníze.“ Jasně se projevuje finanční negramotnost u všech těchto dlužníků. Napřed se většinou snaží dávat na obě půjčky menší splátky. Říkají si, že se vlastně nic moc neděje, protože příští měsíc dají určitě víc. Přece jim to určitě už vyjde. Mezitím v domácnosti je také nějaký mimořádný výdaj, a tak se nedoplatky z obou půjček už vyšplhávají do větší výše. Chodí výhrůžky, dopisy, jsou nepříjemné telefonáty. Dlužník je nervózní, ve stálém stresu, cítí, že nutně potřebuje peníze. Ale kde je vzít? Většina z nich si řekne : „Dáme další půjčku, doplatíme nedoplatky a budeme víc splácet.“ Ale splátky jsou čím dál vyšší a nedá se to zvládat. Člověk si možná ani neuvědomuje, že se dostal do cyklické zadluženosti.

V této situaci cyklické zadluženosti je překvapivá reakce všech tří žen ze skupiny respondentů : nehodlají nic dělat, čekají, co bude, rezignovaly. Už nemají sílu čelit dalším těžkostem, i když podvědomě cítí, že tím ohrožují sebe i své blízké.

Respondenti nevidí možné sociální dopady, které by mohly vzniknout. A ty jsou : zhoršení stavu v rodině, až rozpad rodiny. Snížení životní úrovně, zdravotní potíže, fyzické a hlavně psychické, až sebevražda. Snížení sociálního statusu, až bezdomovectví. Vznik závislostí na alkoholu, automatech, drogách.

Obrázek č.3 : Cyklická zadluženost

6 Doporučení pro praxi

V provedeném výzkumu jsme objevili některá zjištění, která by v budoucnu mohla být přínosem pro pracovníky sociální práce, ale hlavně pro budoucí klienty nebankovních půjček. Řešení by mohlo být především v prevenci a to v primární (období před půjčkou), sekundární (půjčka) i terciární (dluh se zvyšuje, vzniká cyklická zadluženost).

Primární prevence :

Konkrétním výstupem použitelným pro praxi by mohlo být zavedení osvěty, aby všichni o daném problému věděli. V praxi to znamená veřejně nabízet pomoc a to zcela konkrétně uvedením názvu instituce, její adresy, jejich kontaktů telefonických, na internetu, na plakátech v obcích, v místním hlášení rozhlasu, v místní televizi, místním zpravodaji. V daném zpravodaji by průběžně byly články o tématech jakou jsou: Zadlužování, šikana, týrání, prostituce, gamblerství...Nárůst různých sociálních případů stále jen přibývá a sociální pracovníci má důvod vyhledat čím dál více osob.

Sekundární prevence:

Většina lidí, kteří chtějí půjčky, si danou nebankovní společnost najde na internetu. Stačí zadat slovo „půjčka“ a hned vám vyběhne hodně možností, kdo vše vám ihned půjčí. Zkusme se vžít do člověka, který váhá, jestli si vzít půjčku a jde se jen tak podívat na internet. Jak to dnes vypadá v praxi? Jak vše funguje? Když jste člověk, který váhá zda si má půjčit peníze, zadáte na internet slovo „půjčka“ a k zadanému tématu se vám objeví více možností od různých nebankovních společností. Většina z těchto společností zabývající se nebankovními půjčkami jsou propojené. Pokud zkontaktujete některou z těchto institucí, požádáte je o předběžné vyčíslení půjčky a zadáte své telefonní číslo, budete překvapeni, kolik nabídek dostanete. Přitom víte, že jste žádost zadali pouze nezávazně a to jen u jedné nebankovní společnosti. Pak už záleží jen na rychlosti a šikovnosti obchodních zástupců firem. Jenomže některé z těchto společností jsou zde propojené a tady se jedná o to, která nebankovní společnost bude nejrychlejší. Vy sice teprve váháte, ale zaměstnanci těchto institucí ve vás už vidí potencionálního klienta a okamžitě vás kontaktují. Obchodní zástupce, který zavolá jako první, tak má skoro 100 % jistotu, že půjčkou u vás uspěje a má vyhráno. Jedinou podmínkou pro uzavření smlouvy a následné předání financí je pouze kopie občanského průkazu a potvrzení příjmů. Žádné složité vyřizování, zajišťování dalších lidí jako ručitelů apod. Zaměstnanci těchto firem vám vyjdou vstříc, jsou na vás milí, mají pro vás pochopení a snaží se vám ve vaší tíživé situaci pomoci. Další lákavou nabídkou z jejich strany je, že do měsíce můžete půjčku

vrátit a nebude vás to nic stát. Což každého zaujme asi nejvíc, že je možnost bezplatného vrácení. Nikam nemusíte chodit, všechno se vyřídí u vás doma a velmi rychle. Málokdo odolá takové nabídce! Člověk si půjčku vezme, protože má pocit, že si vše rozmyslí a do měsíce peníze vrátí. Takže se vlastně nic nestane. Ale stane se! Peníze už použijete, nemáte celou částku, tudíž nemůžete do měsíce půjčku vrátit. Takže jste se upsali na splácení po dobu jednoho roku s hodně vysokým úrokem. Nicméně teprve jsme u první půjčky. Tím, že jste dali vaše údaje na internet, tak volají i ostatní společnosti. Nezajímá je, že už jste si vzali půjčku u jiné společnosti, oni jsou přece lepší a výhodnější, peníze dovezou a vy opět máte měsíc, abyste mohli částku vrátit. Což se bohužel nestává. Peníze se rozhodně vždy hodí a ty splátky, no ty se přece nějak zaplatí. Takto by to šlo stále dokola a věřte, vše tímto způsobem funguje v praxi. A stop! Řešení by bylo vhodné a účinné hned na začátku. Jakmile své osobní údaje zadáme do kolonky půjčka, v ten samý okamžik by se mohly tytéž údaje objevit u organizace, která pomáhá lidem. Tato organizace by měla v rukou naše telefonní číslo i částku, o kterou máme zájem. Samozřejmě předpokládáme, že ví, jak to chodí v praxi, že nezůstane pouze u jediné půjčky. V organizaci by působili operátoři či sociální pracovníci, kteří nám dokáží vysvětlit, proč není vhodné si brát půjčku. Ovšem pokud je půjčka nezbytně nutná, tak jen malou, takovou, kterou nutně potřebujeme pro zajištění základních životních potřeb a najít společné řešení problému. U těchto organizací máme jistotu, že je zde zaručena ochrana osobních údajů. Myslím, že by se počet půjček i daných částek snížil. Ovšem z takového řešení by zase neměly užít bankovní společnosti, které právě na těchto lidech nejvíce profitují. Myslím, že nejdůležitější je podchytit začátek. A kde je začátek? Přece hned v úvodu, kdy si jen tak nezávazně podáme návrh, že bychom chtěli půjčku a vůbec netušíme, že se právě vrháme do zadlužování.

Terciární prevence:

Pokud už jsou lidé zadlužení a mají problémy, tak potřebují, aby jim někdo poradil a pomohl se orientovat v dané situaci. Bohužel často neví, na koho se mají obrátit. Je málo známé, že je tato služba na každém úřadě, kde jim sociální pracovníci poradí, či je odkážou dál. Ten, kdo běžně nechodí na městský či obecní úřad, tak nemá ponětí, že tato služba zde existuje a navíc bezplatně. A přitom by stačilo, aspoň ze začátku zkusit požádat o snížení splátek a klient by se tak už nemusel dostat do cyklické zadluženosti a postupně by vše splácel. Domluva s věřitelem je poté nejlepší řešení, které zajistí více klidu i v tíživé situaci a ochrání dlužníka před možnými nepříjemnými důsledky.

7 Shrnutí

Z daných rozhovorů jsme zjistili, jaké jsou následky pokud si vezmete půjčku u nebankovní společnosti. Výzkumem bylo zjištěno, že informovanost o bezplatném poradenství je mizivá, dalo by se říci, že informovanost zde není vůbec. Při práci s respondenty vyvstává otázka, proč se tito lidé dostali do tak nepříznivé situace, proč nevyhledali dříve nějakou pomoc. Důvody mohou být různé. Např. nejsou obeznámeni s tím, že nějaká služba na pomoc existuje, kde jim odborně vyškolení zaměstnanci poradí. Nebo nemohou pomoc vyhledat, protože v blízkém okolí není daná služba k dispozici. Rovněž se může stát, že nemají důvěru v oficiální instituce nebo mají s nimi špatnou zkušenost. Oni sami necítí potřebu, svou situaci měnit, myslí si, že jejich problémy jsou tak rozsáhlé, že už vlastně nemají řešení. Všichni stále hovoří jen o utajování své situace před rodinou, před svými blízkými. Myslí si, jak vše lehce zvládnou, rodina se nic o jejich tíživé situaci nesmí dozvědět a vše bude v nejlepší pořádku. Ovšem v rozhovorech vidíme, že se všichni zmýlili a jsou nešťastní z dané situace, která nastala. Chvilkový blahobyt a zisk z financí o které si zažádali, jim ale nepřineslo žádné štěstí.

Ve fázi rozhodování o půjčce se zřetelně projevilo, že rodiny respondentů selhávají – nenaplňují svou funkci, totiž být bezpečím, poskytnout zázemí, pomoc. I v těchto rodinách je možno vidět vliv celé současné společnosti, totiž důraz na materiální stránku života, projevy konzumismu. V žebříčku hodnot jsou bohužel u většiny lidí hlavně věci materiální: dobře bydlet, dobře jíst, dobře se oblékat, vlastnit dobré auto, zkrátka mít se co nejlépe, což znamená mít hodně peněz. Pro tuto vidinu peněz se mnozí zadluží a nepřemýšlí do budoucna. Nevidí, co se stane, až utratí všechnu hotovost a budou muset už jen splácet. Vidí jen přítomnost a to, že momentálně potřebují peníze. Ale v budoucnosti se může třeba stát, že přijdou o zaměstnání, přijdou nemoci, budou v pracovní neschopnosti, mohou nastat problémy s bydlením atd.

Potom člověk, který není schopen plnit své finanční závazky, se dostává do předlužení. Jedná se o sociálně znevýhodněné jedince, což pak způsobuje jejich sociální vyloučení z běžného života majoritní společnosti a s tím spojené obtížné znovuzачlenění do společnosti.

V doporučení pro praxi byla jako základní výstup z výzkumu v primární prevenci uvedena osvěta. Předchozí úvaha o důležitosti výchovy spadá také do pojmu osvěty. Osvěta by měla působit ve všech druzích medií včetně internetu. S osvětou přímo souvisí informovanost, kterou můžeme zařadit do prevence sekundární i terciární, tedy do přímé pomoci lidem, kteří jsou díky dluhům v tíživé situaci finanční i sociální. Ale závěr je zcela jednoznačný:

chybí osvěta o úskalích půjček a informovanost o institucích, které poskytují bezplatnou pomoc zadluženým.

Z výzkumu vyplývá, že příčinou neschopnosti dluhy splácet není pouze nižší finanční gramotnost zadlužených, ale mnohem častěji jde o neinformovanost či souhru více nepříznivých okolností v životě lidí, jako je ztráta zaměstnání, rozpad manželství, onemocnění nebo úmrtí blízké osoby. Kromě dluhů se navíc zadlužení lidé musejí často potýkat se stresem, strachem a nedostatkem prostředků na zajištění základních životních potřeb.

Dále bylo zjištěno, že nejen běžní občané, ale ani právníci neví, že vedle určitých neziskových organizací existuje bezplatná poradenská služba i na sociálních odborech městských úřadů, která zadluženým pomůže jejich finanční problémy odpovídajícím způsobem vyřešit.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou pomoci a poradenství osobám zadluženým u nebankovních společností. V teoretické části je pojednáno o historickém vývoji půjček a tehdejšího způsobu jejich vypořádání, až po dnešní fenomén života na dluh. Zároveň jsou vymezeny formy vzniku dluhu a vymezení pojmů jako je finanční gramotnost, dluh, půjčka, zadluženost, oddlužení, sociální práce, sociální vyloučení a exekuce.

Bakalářská práce je zaměřená především na to, jak člověk svým chováním (ať vědomě či nevědomě) ovlivňuje vznik dluhu a jaké jsou následky cyklické zadluženosti. Současně se zjišťovalo, jakým směrem zaměřit prevenci před zadlužením a jakým způsobem by se už zadluženým osobám mohla poskytnout účinná pomoc.

V praktické části bakalářské práce byl proveden kvalitativní výzkum metodou narativních rozhovorů.

Pokud jde o prevenci, tedy co dělat, aby se zadlužení předešlo, to bude proces dlouhodobý. Jednalo by se o změny v celé společnosti. Proces by spočíval ve výchově, především by šlo o změny v žebříčku hodnot. Ve výchově je hlavní příklad a v současné době je fenomén zadlužení zcela běžný, počínaje rozpočtem státu. Proto za nejpodstatnější by se dala považovat podpora tradiční, stabilní a funkční rodiny. Rodiny, která by pro děti byla nejen příkladem, jak správně hospodařit, ale také zabezpečovala dobré vzájemné vztahy, zázemí a zároveň i výchovu kladných morálních vlastností: pravdomluvnost, zodpovědnost, pracovitost, čestnost, úctu, ohleduplnost, věrnost, skromnost. Uvedené morální vlastnosti v soudobé společnosti chybí na všech úrovních. Podobně i ve školách by bylo dobré zvýraznit podíl výchovy a nejen množství znalostí a vědomostí. Ovšem v současné době většina rodičů zaujímá postoj, že toto všechno má v kompetencích škola.

V souvislosti s poradenstvím by bylo vhodné ještě připomenout důležitost osobnosti sociálního pracovníka, který má poskytnout pomoc zadluženým lidem. Tento druh sociální práce je totiž mimořádně náročný (v mnoha případech je to práce sisyfovská) a nestačí při ní jen znalosti finanční, právní a psychologické, ale je potřebná vstřícnost ke klientům a vnitřní přesvědčení o smysluplnosti této obtížné služby.

V praxi to znamená zabezpečit informovanost o poradenství pro zadlužené, která je v současnosti prakticky nulová. Konkrétní způsoby jak o poradnách informovat, by mohl zabezpečit i stát např. tím, že by byla určitým způsobem vázána reklama půjček na reklamu o institucích, které poradenství zadluženým lidem poskytují. Mohlo by to být jak na internetu, tak v jiných médiích. Ideální způsob, jak mohou být žadatelé o půjčku včas

informování o možnosti poradit se by bylo, kdyby osobní údaje, které klient uvede nebankovní společnosti současně dostala i nejbližší poradenská služba.

Podobných osudů jako jsou v této práci popsány je jistě více a nejspíš jsou taky nezáviděníhodné. Osudy lidí jsou zde využívány jako možnost osvěty pro každého, kdo uvažuje vzít si půjčku u nebankovní společnosti. Navíc je potřeba řešit problémy i těch, kteří jsou zadlužení a neví jak dál, což je mimo jiné i podnět pro další činnost sociálních pracovníků.

Seznam použité literatury

- [1] ČERVENKA, Andreas, 2014, *Peníze: jakou mají cenu? : --a čemu věřit v současném světě?*, Praha: Práh, ISBN 978-80-7252-504-1.
- [2] GRAEBER, David, 2012, *Dluh: prvních 5000 let*, Brno: BizBooks, ISBN 978-80-265-0044-5.
- [3] HENDL, Jan, 2008, *Kvalitativní výzkum*, Praha:Portál, ISBN 978-80-262-0219-6.
- [4] JANDA, Josef, 2013, *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4833-7.
- [5] JEŽEK, Martin, 2013, *Jak vyzrát na exekuce*. Brno: BizBooks, ISBN 978-80-265-0070-4.
- [6] JEŽEK, Tomáš, 2002, *Peníze a trh*, Praha: Portál Praha, ISBN 80-7178-685-3.
- [7] KAVKA, Kamil, 2013, *Čas dluhů, aneb Co byste měli vědět o penězích: humorný komiksový průvodce finanční gramotností*, Praha: Mladá fronta, ISBN 978-80-204-3130-1.
- [8] KIYOSAKI, Robert T. a Sharon L. LECHTER, 2005, *Bohatý táta, chudý táta pro mladé: co vás škola o penězích nenaučí*, Praha: Pragma, ISBN 80-7205-199-7.
- [9] KIYOSAKI, Robert T. a Sharon L. LECHTER, 2003, *Bohaté dítě, chytré dítě: jak zajistit dítěti dobrý finanční start*, Praha: Pragma, ISBN 80-7205-949-1.
- [10] KOLMANOVÁ, Hana, 2005, *Cesta k finanční prosperitě, Příručka budoucího milionáře*, Praha: Profess Consulting s.r.o., ISBN 80-7259-023-5
- [11] KOPŘIVA, Pavel, 2008, *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, ISBN 978-80-904030-0-0.
- [12] KRÁLOVÁ, Lenka, 2009, *Krotitelé dluhů: průvodce vašim rodinným rozpočtem*, Praha: Plot, ISBN 978-80-7428-017-7.
- [13] KRAUS, B., JŮZL, M., TANNENBERGEROVÁ, M., 2011, *Teorie výchovy*, Brno: IMS, ISBN 978-80-87182-04-8.
- [14] LANIADO, Nessia , 2002, *Děti a peníze*, Praha: Portál s.r.o., ISBN 80-7178-671-3
- [15] MATOUŠEK, Oldřich, 2003, *Metody a řízení sociální práce*, Praha: Portál, ISBN 80-7178-548-2.

- [16] MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, 2010, *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. vyd. 2 Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-818-0.
- [17] NEČAS, Ctibor, 1995, *Romové v České republice včera a dnes*, Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci, ISBN 80-7067-559-4.
- [18] PELIKÁN, Jiří, 2004, *Výchova pro život*. 2. přeprac. a rozš. Vyd., Praha: ISV, ISBN 8086642313.
- [19] PIKORA, Vladimír a Markéta ŠICHTAŘOVÁ, 2012, *Nahá pravda, aneb Co nám neřekli o našich penězích a budoucnosti*. Praha: NF Distribuce, ISBN 978-80-260-2811-6.
- [20] ŘÍČAN, Pavel, 2013, *S dětmi chytře a moudře.*, Praha: Portál s.r.o., ISBN 978-80-262-0343-8.
- [21] SEDLÁČEK, Tomáš, 2009, *Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi*, Praha: 65. pole, ISBN 978-80-903944-3-8.
- [21] SYROVÝ, Petr a NOVOTNÝ Martin, 2005, *Osobní a rodinné finance*, Praha:Grada Publishing a.s., ISBN 80-247-1098-6
- [22] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007, *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-313-0.
- [23] VYBÍHAL, Václav, *Slabikář finanční gramotnosti*, Praha: Cofet, a.s., ISBN: 978-80-9043-96-1-0.

ODBORNÁ PERIODIKA , INTERNETOVÉ ZDROJE

- [24] *Sociální práce*, 2007, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 1/2007, ISSN:1213-6204
- [25] *Sociální práce*, 2009, Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2/2009, ISSN:1213-6204
- [26] ČLOVĚK V TÍSNI O.P.S., 2017, www.clovekvtsni.cz, ©2017, [cit. 2.3.2017], dostupné z <https://www.clovekvtsni.cz/cs>.

- [27] DENIK.CZ, 2015, Moje peníze, www.denik.cz, ©2015, [cit. 2.3.2017], dostupné z <http://www.denik.cz/>
- [28] CHARITA ČESKÁ REPUBLIKA, 2017, www.zlin.charita.cz, ©2017, [cit. 2.3.2017], dostupné z <http://www.zlin.charita.cz/>
- [29] KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., ©2016a, *Dluhy jsou spíše mužskou záležitostí*, www.cz.kruk.eu [cit. 13.3.2017] dostupné z <http://cz.kruk.eu/tiskov-sluby/zprvy-z-tisku/>
- [30] KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., ©2016b, *Každý pátý dlužník si půjčuje pro někoho jiného*, www.cz.kruk.eu [cit. 13.3.2017] dostupné z <http://cz.kruk.eu/tiskov-sluby/zprvy-z-tisku/>
- [31] KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., ©2016c, *Češi si nejčastěji půjčují od rodiny a bank*, www.cz.kruk.eu [cit. 13.3.2017] dostupné z <http://cz.kruk.eu/tiskov-sluby/zprvy-z-tisku/>
- [32] KRUK Česká a Slovenská republika s.r.o., ©2016d, *Zadlužená je téměř polovina Čechů*, www.cz.kruk.eu [cit. 13.3.2017] dostupné z <http://cz.kruk.eu/tiskov-sluby/zprvy-z-tisku/>
- [33] Občanská poradna Strop, *Co nabízíme*, © 2017, [cit. 13.3.2017], dostupné z http://www.strop-zlin.cz/obcanska_poradna.php?id=2

ZÁKONY

- [34] Česko, 2001, zákon č. 120/2001 Sb. ze dne 28.2.2001 o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 48/2001.
- [35] Česko, 2006a, zákon č. 108/2006 Sb. ze dne 31.3.2006 Zákon o sociálních službách, In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 37/2006.
- [36] Česko, 2006b, zákon č. 182/2006 Sb. ze dne 9.5.2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2006, částka 62/2006.

Seznam použitých symbolů a zkratk

apod. A podobně

atd. A tak dále

CD Kompakt disk (formát uložených informací)

např. Například

Seznam obrázků

Obrázek č.1 : Rozhodnutí o půjčce

Obrázek č.2 : Splácení první půjčky

Obrázek č.3 : Cyklická zadluženost

Seznam tabulek

Tabulka č.1 : Zázemí, rodina

Tabulka č.2 : Období před půjčkou

Tabulka č.3 : Na co potřebují peníze

Tabulka č.4 : Pomohla půjčka? Jaké jsou sociální dopady?

Tabulka č.5 : Jak se vymanit z koloběhu

Tabulka č.6 : Už zase potřebuji peníze

Tabulka č.7 : Je nějaká pomoc? Jak dál?

Seznam Příloh

Příloha I : Paní Anna, vdova 60 let, starobní důchod

Příloha II : Paní Blanka, 25 let, vdaná, na mateřské dovolené, 1 dítě

Příloha III : Pan Cyril, 47 let, zaměstnaný, rozvedený

Příloha IV : Pan David, 38 let, OSVČ, ženatý 2 děti

Příloha V : Matka pana Davida, z jejího pohledu

Příloha VI : Paní Eva, 45 let, nezaměstnaná, vdaná

Příloha I: Paní Anna, 60 let, seniorka

Můžu poprosit o ten rozhovor?

Mám jako začat s téma půjčkama nebo aj něco o mně?

Cokoliv si vzpomenete, třeba něco o tom jak jste byla mladší a tak postupně váš život

No pocházam tady kúsek za hranicama z Nemšové, ze Slovenska, su nejmladší, měla sem 4 bráchy. Doma to bylo dobré, šak já sem byla jediná cérka. Všichni sa o mňa dycky starali, měla sem to takové ulehčené. Mama dělala ve fabrice, tata pomáhal na statku. Chodila sem do obecní školy, pak do rodinky, tam sem sa naučila vařit a šit, tož sem chtěla byt švadlenů. To mna dycky bavilo, práce bylo pořád dost, aj vydělat sa dalo dobře, pořád bylo co šit. S mojím sme sa znali odmala, on bydlel kúsek od nás. No a tož pak už sme sa moseli brat, on dělal na dráze. Pak sem mosela do práce, ale tu sem to neznala, tak sem šla do Vsetína, jak sa dělajů ty vánoční baně, tož to mňa bavilo, měla sem to kúsek, noví ludé. Já u těch baní, on tady na dráze, tak to bylo dobré, měli sme hned kde bývat, dostal tento nádražní byt, no a tu su pořád. Máme tři syny, toho jednoho znáte, Michala. Ten je nejmladší. Je na mne nejvíc závislý, chodí sem denně, šak bydlí o pár baráků dál, aj ňa poslechne. No a eště Martin a Pavel, oni sů dobří ogaři, když potřebuju dřevo, tak idů a udělajů. A ten najstarší už má 20 roků výročí s manželků, no vidite. Každý ogar má svoju rodinu, mám pět vnuček, zahrádku, sem tam brigádu.

Tak máte radost?

Jo, to jo. Jo počkajte a jak to vlastně bylo s tů půjčku. Se mňů dělal klučina, našel si svobodnů maminu s děckem, tu zbuchnul, potřeboval byt, tak jako jestli bych mu nešla ručit', no tak já sem mu šla ručit. Oni udělali takovů věc, jako že on tenkrát ani nechlastal, ani nic. Měli tři děcka celkem. Odešel z práce, nevím proč, pak někom ukradl výplatu, aby měl na chlast, to sa tam naučil. Aby měli nějaké peníze, tak si vzali k sobě jeho matku, která neměla moc roků, byla v důchodě, ale byla po mozkové mrtvici, a tak měli její důchod.. ale oni sa oňu vůbec nestarali, jen brali její peníze. Bylo to aj ve zprávách, oni sa o ňu nestarali, měla v ranách srostlé oblečení, byla pokálená. Snacha už to nevydržela, tak zavolala záhranku a ti je dali k sůdu. Děcka jim zebraли a oni dostali oba 8 roků.

Ale vy jste byla ručitel, tak jste musela platit

No, přišli za mňů, že sa tam neplatí, to sem ručila na 400.000. a teď ani nevím kolik to je, ale už víc než 800 tisíc. Napřed on to platil, ale tož potom ne. No oni mně strhávali něco z důchodu, ale stejně moc nemohli, moselo mně něco zostat. To byl celý kameň úrazu. Byty

tenkrát nebyly tak drahé, ale už to narůstlo, když sa to neplatilo. Tipuju to kolem 800 tisíc. Loni to bylo 650 a ty penále rostů furt. Já už sem rezignovala, z toho už sa nedostanu, prdím na to.

A to bylo dřív než jste si vzala ze Smartu a Providentu?

No a pak začal koloběh s těma nebankovníma. To sa furt tak jako veze dokolečka, protože furt jako splácám málo, všude po pětistovce. Splácám tu starů za ty co sedíja, ve Smartu dvě půjčky a jednu v Providentu. Aspoň něco splácám. To sa nezaplatí, to s těma poplatkama narůstlo, je z toho exekuce, ale berů mně enom kolem tisícovky, mosíja mně něco nechat.

A když vyšel z toho vězení? Že by jste je kontaktovala, aby vám platil?

Nejsů eště vyjítí z vězení, eště tak 4 roky. Raz mně kdysi přišla pětistovka, to bylo veškeré. První umořují dluhy na děcka, tak mně nic. To už je snad' tři roky co mi to přišlo. Oni su nemakačenko oba, tak když vylezů, tak mně stejně nic nedajů. Tenkrát sa jevil dobře, všichni měli děcka, tož to tak bylo, chtěli jste novomanželsků, pomohli jste, vůbec mňa to nenapadlo, že sa to může stat.

A proč jste si pak vzala z Providentu?

No já sem měla pozemky a chtěla sem je převézt na syna a to bylo potem potem potem a furt sa to odkládalo a už sa to nestihlo a sebrala to exekuce. Tož byly obstavené pozemky. Tak sem si vzala půjčky, pak mi to pustili z registru a honem sme to převedli. Ale už sem zas neměla na ty splátky. Ja sem to chtěla ut'apit, trochu jako, jako sem si myslela, že tam něco z toho zaplatím. Ale to nešlo tolik. Pak sem šla do důchodu. Neplatila sem, byla exekuce, šáhli mi na důchod. No tak jako mi něco nechávajů, zaplatím nájem a elektriku a zstanů mně necelé čtyři. A z toho pomalu splácám ty tři nebankovní půjčky. Víc nemožu, oni pak přijdů, abych to zas otočila, nebo jak sa říká refla, refinancovala, no tak nějak. Ale to mně zas naskáče vyšší částka, to už nikdy nesplatím.

Proč jste si nepůjčila třeba od děcek? Říkáte, že Pavel měl peníze.

Sů mladí, potřebujů peníze, já sem nevěděla, jak sa to vyvrbí. Napřed to šak vypadalo, že to zvládnů. A styděla sem sa.

No a vy jste si brala půjčky skrz tu jednu chybu, že jste dělala ručitele a neměla na zaplacení?

To ne, ale to nenahrávajte.

Já si to jenom pro sebe, ať to můžu napsat a pak to smažu. Nikde nebude Vaše jméno, nebojte.

Já jak su tu pořád doma sama, tak sem sa naučila na počítaču, vidíte, hen je. Vytvořila sem si tam nové přátele, s kterými si na stránkách facebooku píšu. Objevil sa tam jednúc nějaký muž, jako že si chce se mňů psat. Posílali sme si fotky a několikrát za deň psali. Tož to bylo dobré. Já jak už su v tom důchodě, vnůčata ve škole, tož co tu mám dělat. Tož sem pořád s ním psala, zamilovala sem sa jak mladá děvucha. On ně slíbil, že přijede tady do Česka a bude tu se mňů žit. Jednúc mňa poprosil o peníze, že nemá na letenku, že mu přijde teprve výplata, no já sem chtěla aby dojel, tak sem si pujčila ve Smartu a poslala mu to. A podruhé, když chtěl peníze, tak říkal, že nemá na zaplacení školného pro dceru, jestli bych mu zas nepujčila, že mi to jako doveze. Tož sem si zas vzala pujčku. No ale to už sem nezvládala splácet, všude sem dávala enom trochu, on pořád nejél a já sem čekala, že až dojede, tak sa všecko zaplatí. No a pak už přestal aj psat a nic. Já sem mu poslala přes 100 tisíc. A teď nemám nic. Já sem mu to pošcala, no protože sem byla hlúpá. Byla sem ráda, že mňa někdo chce, líbil sa ně, každém sem říkala, že někoho mám. No a teď nic. Ani peníze, ani chlap, a eště tolik zdravotních problémů, mám jít na operacu se žlučníkem...

A to jste nenahlásila na policii? A peníze Vám nevrací? Nebo chodí vám ještě nějaké dopisy?

Jéééé a kolííík. Šišmarja. Furt jako, dokonce aj baba. Tož já su tam zapsaná asi jako, že sem posílala peníze, tak oni píšu. Sedla sem jim na lep. Jako na takovů stupidní otázku sem zareagovala a já sem to sežrala, no jako. To je asi to, že nemám sklony takto někoho napálit a proto tak lehko naletím. Za nás to tenkrát nebylo. No nebylo. A policajti. Tož nenahlásila. Tož su stará a hlúpá a naletěla sem. Už nepíše, telefon nemám, nic. Nemám jak dostat ty peníze zpátky. Zatím dyž možu tak to dávám, jak mně to vychodí, tak dávám. Už sem přemýšlela, že to nechám dojít na exekuci jak u té velké půjčky, ale tož dávám. Protože já veliků spotřebu teda na jídlo doopravdy nemám. Mosela sem si nějaké to oblečení koupit, díky tomtom, no, ale neutrácám, šak toto tričko bylo za 15 korun, tam u nádraží v tom obchodě.

Jo, jo. Vlastně vy jste si musela koupit oblečení, protože jste hodně zhubla

No přes 30 kilo, nic sa z těch hader už nedá použít. Mosela sem si koupit zimní bundu, kůsek od nádraží na takovém tom rohu, tak jestli víte, já tam často vlezu. Fakt mosela sem si toto pořídit, nechodím moc nikde, jen na polikliniku, tak toho moc nepotřebuju.

No a proč tedy v tom Smartu a Providentu to pořád točíte dokolečka?

Oni mňa pořád tlačíja, abych si vzala novů, neumím v tom chodit, jestli to mám nechat dojít do té exekuce nebo co. Jo tak já to pořád znovu podepisuju. A právě sa to pořád navyšuje. Teď sa to navýšilo o dalších 8 tisíc. Kdybych si našla nějaků brigádu, dávala bych víc. Člověk neví jak na tom bude, šak víte jak sem loni celý rok marodila, jak sem dopadla. Vcelku sem sa z toho zbrchala. No jeřda a co eště. Už asi je to všecko. A já když si něco ještě vzpomenu, tak vám zavolám, ať dojdete, napíšu si to radši na papír, kdyby jste chtěla pak ještě něco.

Příloha II : Paní Blanka, 25 let, vdaná, na mateřské dovolené, 1 dítě

Můžeme začít ten rozhovor, jak jsme se domluvili?

Hmm, to je kvůli té bakalářce, že?

Já bych se chtěla dostat k tématu okolo těch půjček, jak jste žila předtím, tak celkově.

A vy to budete nahrávat?

Nahrávám. Ale nikde nebude vaše jméno, město, věk, prostě nic

„Tak jo. Je mi 25. Tatka mi umřel, když sem chodila do páté třídy. Mám mladší ségru. Když jsem byla na základce, tak moc peněz jsme neměly, mamka toho měla moc na starosti. Dodělávala si školu, chtěla mít maturitu, měla dvě práce. No asi nic moc období pro ňu. Jak to šlo, tak jsme chodili za ní do práce a pomáhali jsme ji uklízet, ale mňa to uklízení nebavilo, tak sem chtěla co nejdřív vypadnout z domu. Hnedka po vyučení, vyučila sem sa na prodavačku, sem sa vdala, ani nevím, jestli sem ho měla ráda, prostě sem chtěla vypadnout z toho domu, znala sem ho ze školy, ze základky. Ivoša sem dlouho po základce neviděla, až pak kdesi u hospody sme sa potkali po dlouhé době. On bydlel tady v tom baráku odmala s mamkú a jejím přítelem. Rodiče jeho byli rozvedení. Sice ten barák není na Ivoša napsaný, ale jeho mamka chtěla, když budem mít malé, ať máme zahradu a zeleninu. Tak ona je s přítelem v podnájmu v bytě a my tady. Tchyňu mám docela fajn, je dobré že tady nejsú, třeba by jsme si mohli lézt aj na nervy. Ale zasej z druhé strany tím, že tady nevní, tak nemám babičku na hlídání. Takto to je na prd. Po svatbě sem si našla práci tady v samošce. Vedoucí si mne chválila, tak si ze mne udělala zástupkyni, říkala pořád, že su šikovná. A Ivoš dělal na téj pile. Na místní pile. On chodíval tak dost pozděj dom, ale ani sem si vlastně moc nevšimla, šak sme byly celý den v práci oba. Pak sa narodila malá, když sem ju večer uspávala a většinou s ní usnula, tak ani nevím v kolik chodil dom. Ráno zas hned do práce, a já pořád sama doma s malú. Sem tam nějaká kamarádka sa stavila. Ale já tu eště moc lidí neznám. No ted' už třeba jo, ale tak jakože s malýma dětma moc ne. No prostě su pořád s malú doma nebo tu na zahradě. Peníze sem měla, to jo. Dala sem si mateřskú na dva roky, říkala sem si ať máme, tak sem dostávala zhruba 11.500,-. To sú pěkné peníze.

A když jste dala mateřskú na dva roky, co ted' s malú?

No právě. Ta vidina peněz byla jako dobrá. Já sem si říkala, že když tady bydlíme nad tú školku, že jak bude mít malá dva roky, tak mne ji tam hned vezmou a já půjdu do samošky na ranní, a ono to bude vycházet, abych mohla malú vyzvednout ve školce. Enomže to sem

ještě nevěděla, že Ivoš hraje automaty. Je to všechno takové zamotané. No jak sem to měla vědět jako? Doma moc nebyl, enom o víkendu. Naraz někdy donesl moc peněz, tak sem to ani neřešila. Nikdy sem peníze neřešila. Mě ty moje peníze stačily na chod domácnosti a Ivoš platil všechno ostatní. No a najednůc sa ztrácaly nějaké věci doma, tak jako maličkosti, a už aj chtěl po mně peníze nějaké. Že jako nedostal výplatu a tak pořád něco, ale že pak budou i prémie a že to dá na účet. Začal být hrozně protivný, ty peníze nenosil, sem sa ho pořád ptala co sa děje, nebavil sa se mnů doma. Pak sem zjistila od známých, že hraje v hospodě automaty. Prohledala sem doma šuplíky, no byla sem z toho hrozně v šoku, našla sem upomínky z půjček. Tož to se mnů skoro seklo. Já sem vůbec nevěděla, že má nějaké půjčky. Nikdy jsme ani žádné půjčky a dluhy neřešily. Nic takového jsme neměli. Každý sme měli svoje peníze, on z práce, já mateřsků, tak sme s penězma prostě vycházali. A tady na dědině ani není kde moc utrácet. Je fakt, že jsme nejezdili na dovolené, protože jsme mysleli, že sa trochu popraví barák. Sem tam jdeme do hospody. Já nepiju a Ivoš takéj nemosí pit, ale to hlavně v létě, jak sa sedí na zahrádkách, a malá tu dycky je v kočárku. Tak sem sa vlastně dozvěděla, že udělal dluhy, že nic neplatil, že nám hrozíja právním oddělením a exekucí. Pak jak byl o víkendu kdysi doma, tak sem mu všechny ty dopisy ukázala co sem našla, a on říkal, že šak to chtěl všechno vyhrát zpátky, ale že sa nedařilo. No to sem slyšela přesně v televizi, to říkajů ti gambleři. Já sem to fakt nepoznala. Já sem se hodně věnovala malé, baráku a zahrádce. Půjčky už mu taky nikdo nedal. Vůbec jsme nevěděli co máme dělat, ale aspoň sa se mnů o tom začal bavit, to sem si říkala, že je moc dobře, aspoň něco je dobré, že má jako snahu. Až byl kdysi ve zpravodaji článek, že jen a úřadě bezplatné poradenství, nebo tak nějak sa to říká. No prostě takový ten právník pro lidi, jako že nic neplatíte a on vám poradí a tak jsme za tým právníkem šli . Tady je dycky na úřadě ve středu právník zdarma pro lidi, když sa ohlásíte, vezme vás. Tak sme tam šli aj s těma dopisama. No ale on říkal, že zkusíme insolveni, aby šel jako Ivoš na insolveni na těch nevím 4 nebo 5 roků.

Na 5 se chodí.

Aha. No tak na 5. Ale ten právník co nám to vyřizoval, taky něco stál, když už sa vyřizovala ta insolvence, no tak sem si musela pujčit já. No nechtěla sem, já sem si vlastně nikdy nepujčovala. Ale ten právník chtěl šest tisíc za vyřízení té insolvence pro Ivoša. Napřed sema šla do banky, říkala sem si, já nemám žádné dluhy a su na mateřské. A mám tu mateřsků veliků. No jenomže našli Ivoša v registru neplatičů, tak sem neměla vůbec šanci. Možná kdyby ten barák byl na nás napsaný. Ale takto sem neměla fakt šanci. Tak sem si chtěla vzít půjčku z Providentu, jak je na to pořád reklama v televizi. Ale známá mi

poradila Smart, tak sem volala do Smartu. Tam nebyl problém, protože sem nikde nic nedlužila, a měla sem dobrů mateřsků, takže v pohodě. Zaplatil sa právník, a on je už rok na insolvenční. No jenomže je to taky na houby. Protože jak on je celý den v práci a má donést výplatu, tak potom donese málo peněz. Oni mu to strhávají z platu, a zbyde mu nějaká malá částka. Říkal, že už nehraje, tož dobře no, aj věřím že ne, protože je víc doma a nemá za co hrát. Vlastně žijem jen z té mojí mateřské. Pokazila sa nám lednica, tak sem si mosela vzít zas půjčku. Ale teď už to moc nezvládám splácet. A víte, co je nejhorší? Že už budu pořád vědět, že hrál tajně automaty. Bojím se, že nebudem mít na splátky a on znovu začne hrát na těch blbých automatech a bude to tajit. Mám hroznů nejistotu tady v tomto. Snažím sa mu věřit. Zatím je to dobré, a peníze chybíja. Vůbec se to nedá z toho jednoho platu a malá taky roste. No za tři měsíce už nebudu dostávat mateřsků, už mi to končí. Tak nevím jak to bude. Tož uvidíme. Chcu dát malů do školky, ptala sem se, ale říkali, že mi ji tak malou nevezmou, že až za rok. No teď to ještě trochu jde. Zkusím si najít brigádu po Ivošové práci.

A kolik máte půjček?

Mám 3 půjčky, tu jednu sem musela dat do refky, už sem tam dlůho nezaplatila, no tož včil mám vyšší splátky. Ale co bude za ty tři měsíce fakt nevím. Do práce jít nemožu, protože nemám kde dat malů, na plný úvazek to nejde. Moja mama bydlí daleko a jeho rodiče sů rozvedení, a taky tu nebydlíja. Ivoš je celý den v práci. Tak budu asi s malů doma. No ale vůbec nevím, kde vezmeme peníze. Myslíte že mi dá ještě někdo půjčku? Vy by jste mi nepůjčila?

Ne, to fakt ne. Zkuste si zažádat o nižší splátky.

No to mně nedajů. To sa asi nedělá. A kde sa dá zažádat nevíte? Já já, já na to prdím. Šak co mně možů udělat, když prostě nemám, tak nemám.

A teď platíte?

Tož platím. Mám dávat měsíčně dohromady kolem 4 tisíc. A dávám asi 800 korun. Já vím, že je to málo, ale já víc prostě nemám. Celkový dluh je myslím něco přes 100 tisíc, nevím, no, to je jedno, stejně jim to nedám. Prostě nemám. Budu sa snažit ty půjčky nějak pomalu splácet, třeba točit dokola furt. Hlavně at' nám malů nezeberů. Za ty 4 roky bude už Ivoš čistý a budů zas dva platy. No nějak tak to budeme muset udělat. No fakt nevím.

Příloha III : Pan Cyril, 47 let, zaměstnaný, rozvedený

Chtěla jsem se zeptat, jak už jsem minule říkala, jestli mi můžete říct o vašem životě, tak celkově jak to vidíte a hlavně popsat podrobněji tu dobu, kdy jste si vzal půjčku.

Jejda, tak odkud mám začat.

No začněte třeba svým dětstvím, a tak postupně vyprávějte o svém životě. Kdybych něco nepochopila, tak se po skončení vašeho vyprávění zeptám.

Celý život žiju tady, narodil sem se tu. Mám bráchu i sestru, jsem nejstarší. Vždy sem se staral o ségru aj bráchu. Naši byli pracovně hodně vytíženi, a tak sem i doma vařil a staral se o sourozence. Vaření i úklid mne velmi bavilo, ale takové ty chlapské práce, tož to mi tolik nešlo. To zas byl brácha na to dobrý. No a v škole sem se dobře učil. Dokonce si všichni mysleli, že bych mohl po studiu základky jít na gymnázium a poté na vysokou školu, ale mne to táhlo spíš do toho gastru, do pohostinství, a tak sem se rozhodl pro studium na hotelové škole v Opavě. Znamky sem měl slušné, dobrú paměť, a tak mi nedělalo problém se připravit na písemky a zkoušky. Jak sem dokončil hotelovou školu, tak sem hned nastoupil na praxi do zahraničí a poté na vojnu. Abych byl upřímný tak moc učit sa mně už nechtělo, tak na výšku sem už nešel. Na vojně, tak jak každý voják sem si dopisoval s cěrků, kterů sem si po návratu z vojny vzal za ženu. Tak jistě jsme si chtěli založit rodinu, protože sem měl praxi sem v lázeňských městech, tam mi nedělalo problém se doučit i cizí jazyk a tak sem si aj našel v pohodě tady u nás. No potom jsme sa jako s přítelkyní vzali, dcery sů dospělě, jedna 19 druhá 25 roků. Chtěl jsem podnikat v pohostinství, protože to mne dost baví, jsem v tom vyučený, tak to umím. Rozhodl sem se, že si tady blízko na takovém odlehlém místě pronajmu místní kolibu. Šak víte kterou? Tady ta, co kolem ní pořád jezdíte.

Jo jo vím, jezdím kolem denně. No a tak dobré, to se Vám začalo asi dařit, co?

Tož dařit. No myslel sem si, že to tu pozdvihnu na vysokou úroveň, jak se tu budou všichni sjíždět, že budu dělat oslavy, pořádat zábavy. V té době nebylo mezi lidma tolik peněz. V té dědině obzvlášť, protože dost chlapů bylo bez práce, takže ono to, chvílu jo chvílu ne. Hodně záleží od toho jaká je platební síla. No a po ročním vyúčtování a všech odečtech sem zjistil, že jsem v minusu a musím okamžitě zaplatit 52.000,- Kč a k tomu ještě zaplatit daně. No a tak to vlastně všecko začalo. Potřeboval jsem peníze. Byl sem trdlo. Nechal sem si vše napsat účetním, který nevěděl co vše do odpisů, aby ty daně nebyly tak vysoké. Banka mně nepůjčila, kámoši se zrovna takéj nehrnuli, každý měl nějaké své problémy. Vzpomněl sem si, že známá dělá půjčky, tak sem ji hned volal, no ale to sem ani

nevěděl, kde jako přesně dělá v jaké bance. No a ona dělala takové ty půjčky, jak vám to dovezů dom. No víte, takové jak Vy. Jak se tom říká?

Nebankovní půjčky? Jak zavoláte a dovezou Vám domů peníze. To myslíte?

Áno áno, přesně tak. A tak sem ji zavolal, jako že potřebuji hned peníze, jestli mi poradí, no a ona říkala, že jenom potřebuje vědět kolik potřebuji a jestli mám u sebe občanský průkaz a že že klidně dnes přijede a přiveze peníze. Ježíš, tož já sem byl tak rád že to budu mět večer vyřešené. Ona večer přijela, dovezla mi 55.000,- Kč, já sem ji to podepsal a bylo. Nemusel sem doma nic říkat, styděl sem se před mojů.

Ale to jste moc přeplatil

Ano, ale ono moc na výběr nebylo. Nad tím sem zas až tak neuvažoval. Já sem poplatil co sem měl poplatit. No tak sem tedy zaplatil ty daně a bylo mi jasné, že takto už to nejde, že nemůžu tak podnikat a tak sem si hned našel jinde práci. To jako nebylo těžké si najít práci, víte, já jsem v tomto oboru už moc roků a všichni mne znají, tak to to bylo hned. Hned ve vedleším městě mi řekl kámoš, že potřebují obsluhu na plac, a tak sem mohl hned nastúpit.. Jenomže jak dete do nového místa, víte, tak výplatu máte až za měsíc a půl. Peníze byly potřeba jak domů tak na splátku. Doma sem to říct nemohl, chtěl sem, aby moja s děckama nic netušily, ale zas aby měly všecko jak vždycky, tož sem zas musel si vzít další půjčku. Šak jako co sem měl jiného dělat? No a tak sem si vzal půjčku teď zas na 30.000,- Kč. Sice sem pořád dělal, jako fakt. Ale ono se to nedalo splácet. O víkendu sem dělal, ani sem nebyl doma s děckama, na dovolené sem nejezdil. Já sem dycky mojí a děckám dovolenů vždycky zaplatil, oni jeli a já sem chodil do práce. Tož to jinak nešlo. Ani nevím už kolik sem dával na tu první půjčku, ale tož tak nějak okolo 8 tisíců a teď ještě tuto kde bylo kolem 4 tisíců. No a to bylo moc peněz, já sem je sice vydělal, ale zas sem musel aj něco donést dom. No tak sem platil, jen tak jak to šlo. Jako že na jednu půjčku sem dal třeba 3 tisíce a na druhů tisíc. Tak sem to látal jak se to dalo. Samozřejmě mi pořád volali a psali, já sem nemohl hlídat poštu, ale to sa taky nedá, tak jednou sem to neuhlídal, manželka přišla dom, otevřela dopis, no a tam si přečetla, že sem si vzal půjčku a že dlužím. Tam byl nedoplatek, oni na to upozorňovali, psali tam kolik dlužím, no jo to bylo šílené vysvětlování. Ale vcelku sem byl v klidu, protože to přišel jen dopis od té menší půjčky, tak o té větší nevěděla nic. No a ona takéj také trdlo, tak se šla hned pochlubit mojí mamce, ta to nějak vzala, tak ta mi půjčila a vlastně se ta malá půjčka zaplatila. A byl klid No ale ještě pořád zbývala ta první, ta pořád se měla platit. No ale nebyla to už taková pálka, tak to sem jaksi dával z výplaty tajně a šlo to. No a tak se to nějak urovnalo vše doma a bylo to takové jako pohodové si myslím. No jenomže to zas pak

kdysi došel kámoš, že potřebuje peníze a mu že nikdo nepůjčí, měl nějaký problém, no já už ani nevím jaký. Že by nedosáhl ani na tu nebankovní půjčku, tak já takový Matěj, jako jestli bych si nevzal na něho malou půjčku, jen 10 tisíc a on to bude platit místo mne, jen to jako bude napsané na mne. On že to jako bude platit a já tam dám svoje iniciály. Chápete?

Jo jo chápu.

No a tož já sem si vzal tedy těch 10 tisíc a o nic sem se nestaral. On říkal, že to bude platit, tak se vlastně nic neděje. No jenomže on to neplatil. A to já sem ale nevěděl. Zaplatil jenom jedenkrát splátku a pak nic. No a tož zas dokola, zas ty upomínky, to co bylo předtím, čeho sem sa horkotěžko zbavil. Takže vlastně sem to měl čekat, kdy to zas praskne. A ono jo. No a co čert nechtěl, to sem tak jel večer jednou z práce, no už je to tuším 8 roků, jako na kole, už to bylo večer byla tma. A sletěl sem z kola. No jako né že bych pil, to si nemyslete, to jako ne. Ale já sem jel po cyklostezce, tam pod takovým keřem ležel nějaký opilý chlápek, no já sem ho neviděl, tož sem přes něho přeletěl aj s tím kolem. No a tož tenkrát sem neměl mobil jak teď, hýbat sem se nemohl, tak sem čekal, kdo až půjde okolo. Ten co tam ležel měl jenom pár modřin a já sem skončil potlučený v nemocnici. Měl sem dvojitú frakturu kosti loketní a zlomené zápěstí. Nooo tož na párádu. Doma sem si pobyl celkem 14 měsíců, což bylo katastrofální. Protože víte, nemocenka přišla malá a já sem musel pořád platit. No ale zas sem si mohl aspoň ohlídat poštu, aby moja nic nevěděla, jak chodily upomínky. Už sem si nechtěl brát žádnú půjčku, ale pořád sem musel splácet, tak sem se rozhodl, že zruším svou životní pojistku. Z toho jako že zaplatím půjčku a moja nic nebude vědět a bude to. Tož sem to tak udělal a půjčku zaplatil a byl klid. Pak sem zas začal chodit do práce, no a to sem nevěděl, že to ten kámoš neplatil. No to mne ani nenapadlo, bože já sem byl tak blbý. No tož jako sem chodil do práce a dom zas došla upomínka, že zas dlužím. Já sem na to hleděl a pak sem pochopil, že to vlastně ten kámoš neplatí. Moja hned začala mluvit o rozvodu, mohl sem vysvětlovat jak sem chtěl, že to není moje, že sem jen půjčil kámošovi, no ale ona to prostě nepochopila a ještě navíc štvála proti mně děcka, že jako tatínek je neschopný, neumí sa postarat o rodinu a neumí vydělat peníze, no takové ty bláboly. No a tak jsme se asi rok dohadovali, to už pak nemělo cenu, no a tak jsme se rozvedli. Já sem jim nechal celý barák aj s vybavením, veškerú hotovost, no měl sem tam cérky, aj auto. No já stejně nemám řidičák. No, takže mně nezostalo vůbec nic. Potřeboval sem někde bydlet, vybavit si byt, a tak něco do začátku. A tak sem si vzal zas tu blbů půjčku. Vzal sem si kolem 50 tisíc, já už ani nevím přesně. A tak sem splácel dvě, vcelku to šlo, já sem to hradil, výživné pro děcka sem platil. Tak sem jaksí přežíval. No vidíte, já už sem těch půjček měl, to už si ani člověk

neuvědomí. Ani bych to neřekl. Jenomže sem zas měl úraz a byl sem doma 7 měsíců. No a tak sem to zas otočil, potřeboval sem z něčeho žít. No ale co sem měl dělat, že? No tož po tom dalším úraze sem šel hned do práce a vlastně tam chodím pořád. Dělám 15 hodin denně, aj víkendy. To prostě zaplatím.

15 hodin?

No, jsem číšník, platí mne bokem, tak to jde. A to máte od rána, když chystáte snídani tak už jste na nohách a pak večer jak zavíráte, no to je kolikrát aj víc než 15 hodin. Nic jiného vlastně neznám. Ted' už jen dělám a platím a platím a platím. No ale poslední dobou sem si našel přítelkyni, tak to o mně všechno ví, a stejně mne pořád chce. Divím sa, pořád mňa eště chce. Tak mňa drží nad vodů. Aj mi pomáhá, ale já stejně musím pořád platit. Cérece platím alimenty, protože studuje, přítelkyně taky platí alimenty na syny, tak nám toho tolik nezbyde. Nemáme ani jeden ani druhý na rozhazování. Celkem mám 4 půjčky, no doufám, že to brzy splatím. A už si tedy nikdy nebudu brát. No aspoň si to myslím, ale nikdy nevíte. Ale ta moja ted' si mne hlídá, tak nemůžu si vzít půjčku, ona by se se mnou rozešla, a o to já nestojím. Chtěl bych ji něco koupit, ale z čeho? Prostě ted' na to nemám. Aj ji pozvat někam. No ale kam můžu? Někdy člověk zvažoval kdyby to s ním seklo, nebo by si něco udělal. Ale takový nejsem, zas si uvědomuju, že cěrky by zdědily dluhy. Chci byt poctivý, platit budu, ale roky utěkajů. Je to pořád dokola, dělat, platit, dělat, platit a co z toho? No nic to je asi tak všecko, stačí? Já už si nepamatuju co bych vám k tom mohl ještě říct.

Jasně, děkuji, děkuji, skvělé.

Příloha IV: Pan David, 38 let, osvč, ženatý 2 děti

Ahoj, chtěla sem, jak jsme byli domluvení, jestli bys mi něco řekl o sobě, co se ti zdá zajímavé, tak něco z tvého života a hlavně půjčky a pak jak ses rozhodl to řešit

Jak víš mám dva bráchy. Su nejmladší. Ve škole mě to ani tak moc nešlo. Tak sem sa vyučil jako opravář na zemědělských strojů. Škola byla spojená s praxí a protože su z dědiny, vyhovovalo mně to, tak práce sem sa nebál a bavilo mňa to. O víkendoch sem hrával fotbal, který mňa bavil a byl sem v tom dobrý. Ale s tým fotbáloem to potom bylo aj tak,, že sa chodívalo do hospody, kde byly hrací automaty. Začalo to tím, že sem tam dával nejdřív dvacku, pak padesátku, jenom tak, to bylo zatím enom tak ze srandy srandy, ale potom tak nějak častějč sem tomu začal propadat víc a víc. Částky sa zvyšovaly, ale výhra sem tam byla, no nakonec sem zjistil, že žádná sláva, tak sem postupně začal doma brát peníze, napřed drobné, pak drachší věci a šperky, které sem prodával, abych mohl dál hrát. Chvílu to trvalo, ale samozřejmě časem to prasklo a skončil sem v Opavě v léčebně.

A co ta léčba? Ještě jsi hrál automaty?

Kupodivu ne, to ne. Zabralo to, dnes sa na automat ani nepodívá. No a tak sem žil normální m životem, hrál fotbal, chodil na zábavy, užíval si života. V tu dobu už vojna nebyla, peníze sem si vydělal, tak aspoň to období bylo spokojené. To sem bydlel sám u mamky. Oba bráchové sa brzo ženili. Já sem ani moc nechtěl. A vlastně mi to ani moc nevadilo. Tak sem mohl chodit na zábavy a užívat si. No pak sem na jedné zábavě potkal Jitku, no jako moju. Měl sem pozemek od mamy, tak sme sa rozhodli, že si tam postavím barák. Jitka byla těhotná ,no pak sa narodila malá. Mezitím sme bydleli u mamy, protože sem stavil barák, to bylo vcelku dobré. Měl sem nějaké peníze a pak sem si vzal hypotéku, vyšlo to tak na milion. Chodil sem do práce, potom jak už malá začala chodit, tak sme sa rozhodli aj že sa vezmem. Měl sem potom nějaké zdravotní problémy, rok sem marodil. Barák už skoro hotový, teď už sem jenom potom dodělával zahradu a venek. No ale jak sem marodil, tak už sem nezvládal platit, peněz bylo málo a ještě sem potřeboval peníze na zahradu. Tak sem si vzal u Smartu dvě půjčky. Tím, že jsem byl doma, tak sem si hlídal poštu a Jitka nic nevěděla. Ale peníze stejně pořád nestačily. Dom sem mosel taky něco pořizovat, aby to nebylo nápadné, tak sem si mosel ještě zebrať u Helpu, aby mně to tak nějak vyšlo a vypadalo to dobře.

Bylo to nutné? Máš přece bráchy a mamku? Ti by nepůjčili?

A tak přeca si nebudu pučovat od nich. Víš jak by sa pak na mňa dívali? Jako že su úplně neschopný.

A půjčkami jsi to vyřešil?

No tak zas, vypadalo to, že jo. Napřed sem si to myslel. Šak každý má půjčky. Ale chápeš, člověk jako nepřemýšlí v tu dobu. Prostě se potřebují peníze. A kde je máš tak rychle sehnat? To je přece úplně nejjednodušší. Jenomže potom byl problém, že sem zjistil, že je toho nějak moc a nezvládám to splácet. Pořád všichni volali, že neplatím, pořád někdo otravoval, že mu dlužím. Ty malé půjčky, to bych sa na to jako vykašlal, to bych nějak udělal. No ale kdybych měl exekučku, potom by mně vylezlo hlavně na ten barák, jako že bych přišel o barák. To by bylo nejhorší. Tam sem potřeboval platit, tak na to sem si bral ty malé půjčky, abych měl na tu velkou.

A nebylo lepší jít do banky? Přece by jsi tolik nepřeplatil

Ale to sem šel. Ale nikde mi nic nedali, jako když máš tu hypotéku, tak ti nikdo nic nezaplatí. Zvlášť ještě ten příjem ten byl menší, že. To sem marodil. Nikdo ti pak nic nedá, tak leda ty malé půjčky. Ty mně dali. U těch to nebyl problém.

No a Jitka to pořád neví? Šak by ti pomohla, má tu mateřskou a byly by jste na to dva

Jéééjda, ale u ženské za prvé mateřská by nám stejně moc nepomohla. No a jako chlap se má postarat o rodinu. No našel sem si druhou práci, tak sa prostě snažím. Ale nestačí to. Chodím aj natírat střechy, to sa sežene, to moc lidí nechce dělat, tak je to dobře placené. S bráchů chodím na výškové prořezy stromů. Všude něco vydělám, něco donesu dom, aby sa nic nepoznalo a něco dám na splátky. Pak byla Jitka zas těhotná. Moc toho nezvládala dělat, měla rizikové těhotenství. Když jsme měli jenom malou ještě, tak si Jitka přivydělávala, že chodila uklízet tady do hospody každé ráno. No a jak byla těhotná, tak to už nemohla. Já sem to ale nechtěl pustit, protože sem si říkal, zas nějaké peníze navíc. Tak sem každé ráno ve 4 hodiny začal uklízet hospodu. Zabralo mě to tak hodinu denně, no a potom do práce. Z práce na střechy nebo prořezy. Doma sem byl málo že jo, člověk už ani nestíhá. Už sem ani nespával, celkově sem enom trnul, kdy to Jitka všecko zjistí, protože byla pořád doma, tak poštu brala ona. Chodil sem několikrát za den kolem, abych viděl, kdy už to tam pošťačka dala a hned to zase zebrať ze schránky. No hrozné nervy.

A co sociální a zdravotní pojištění?

A sociální a zdravotní to pomalu ani nevím co je. Jako z čeho? Zas půjčka, to jinak nejde. Ani sem na to poslední dobou nemyslel. Tak jako až to bude třeba. O tom doma nikdo neví. Podnikání je moja věc. Víš co, už to stačí, mně už to stačí vcelku ten rozhovor, matka říkala, že ti o té mojí blbosti, co sem udělal něco říkala, že sis to nahrála. Tak to stačí ně? Já vím, že sem ti to slíbil, ale fakt sa mně nechce, promiň.

Příloha V: matka pana Davida, z jejího pohledu

Můžete mi říct prosím něco o synovi?

Jako v jakém období? Jako tu sebevraždu?

Ne, to až potom. Ted' tak nějak jeho život. Jaký byl Michal když byl malý?

Michal byl takový poděs trochu. Strašně dobře hrál fotbal. Kdyby nezačal blbnout, jak měl také ty divoké roky, tak by to bylo dobré. On byl v tom fotbale hodně žádaný. On byl takový tahoun, ten prostřední syn na něho žárlí. Michal, dokáže být vtipný a jeho brácha ne, ten to má po mně, tož na něho žárlil. Ale ted' jak už sů staří, tak je to dobré a pomáhajů si. Chodil za mňů do práce, pořád byl se mňů.

A půjčoval si peníze když byl mladý ?

Ne ne. Až ted'. Já nevím. Myslím nějaké zařízení potřeboval do domácnosti. Vzal si hypotéku na barák. Byl rok nemocný, já nevím, já bych řekla že to skrz nesplácení baráku. Neměl peníze když byl na marodce a sa to furt točilo dokolečka. Ta roční marodka, tak s ním zatočila. Byl na operaci s kolenem, pak mu selhala slinivka. No a tak začal ten koloběh s půjčkama. Jasně s penězama dete na půlku. Vzal si půjčku, pak neměl na splácení a pořád dokola.

no ale dlouho to tajil před manželkou

No to jo. Myslím 4 roky. Snažil sa to látat, chodí do práce, potom eště natírá střechy a dělá výškové prořezy. Má tři práce a pořád nestačí.

No asi by stačilo, kdyby to tenkrát řekl manželce a byli by na splátky dva

On sa ale bál, že sa s ním rozvede. Cokoliv řekla že chce, tak on hned' udělal, aby neměla podezření, že dluží nekde. Hypotéku nesplácal a měl další tři půjčky u Smartu a Providentu. No a tož pak si vzal prášky a lehl si na koleje.

Ten den jsem tady byla. Mluvila jsem s ním. Ptala jsem se, jestli už to řekl manželce a jak to řeší. On říkal, že se to žena brzo dozví. Netušila jsem, že tím myslí sebevraždu

No ani my ne. Vy jste odešla. Já sem šla k tom druhém synovi a eště sem mu dala dopis, že tu má u mňa. Ten druhý ogar mně říká, že co je Michalovi, že je nějaký dnes divný. Tak sem letěla dom, to už bylo asi za dvě hodiny, dopis byl otevřený, vidím rozhodčí smlouva, už sa asi nedalo s něma domluvit, tam bylo, že dluží na hypotéku skoro 2 miliony a že jim barák zeberů pro nesplácání. a šuplík s práškama na stole. On vlastně ten den měl v Praze súd ohledně toho nesplácání té hypotéky. Volala sem Michalovi, ale on nebral telefon.

Letěli jsme k němu dom, tam siesta, kafičko, já nevím, manželka s rodičma, tak sme všecko na ně vybalili, mňa tam nechali ať hlídám děcka. Ogara ten volal na nádraží, jestli možů zastavit vlaky, že je někde na kolejách asi Michal. Druhý ogar jel na policajty, zastavili vlakovů dopravu. Vlaky sa zastavili. Letěli po kolejách na obě strany, tam ho našli. On mně zebral prášky na spaní, měla sem tam celé plato a to tam nebylo. On sežral celé prášky na spaní, a eště aj tramál, enomže ve spojitosti s těma druhýma lékama začal blut a díky tom to bylo dobré. Dovedli ho na áro. Tak sa všecko jeho žena dozvěděla. Michala odvezli do Kroměříže, ale tam byl enom týden. Říkali, že to byl psychický zkrat, že nemá sklony k sebevraždě. Tak už chodí do práce.

No a jak s manželkou vyřešili ty půjčky?

No on ten starší ogar sa o ten barák postaral, zaplatil to, aby jim ho nezebrali, tak ten barák je toho staršího teď. Ale to nikdo neví, a v katastru je stejné příjmení.

A co ty malé půjčky?

No je to vůl. Nepřiznal ženě všecko, enom část, že to nějak zaplatí, že šak má dost práce, tak bude mít peníze. Tak to zas točí dokola. Pořád má tři půjčky a čím dál větší

Ach jo, škoda. Měl už přiznat vše

No měl, šak sem mu to také říkala, šak to není ani 100 tisíc.

Příloha VI: Paní Eva, 45 let, nezaměstnaná, vdaná

Můžu se zeptat ohledně té půjčky, jak jsme byly domluvené?

A co by jste chtěla vědět?

No období kolem těch půjček

A fakt se to můj nedozví?

Nikde nemám vaše údaje, ani město, jméno. Prostě nic. Změním Vaše jméno

No on to totiž neví. Kdyby sa to dozvěděl, hned by sa se mnů rozvedl.

Co by sa měl dozvědět?

No, o těch půjčkách, on neví o těch půjčkách nic, neví, jak su zadlužená. Já sem sa do toho dostala úplně začarovaným způsobem. Všecko to začalo svatbů mojí nejstarší dcery Evičky. Eva – to je dcera, já s ňů mám velice pěkný vztah. Jak přijela dycky z internátu pořád sme si vykládaly, dycky dlůho u stolu o víkendoch zalezli pod peřinu a vykládaly takové ty hodčičí věci. Ty víkendy jsme tak trávili pěkně pospolu. Já mám ještě dvě děcka, ale tady s Evičků jsme si fakt rozuměli nejvíc. A když přišla s tím, že by sa chtěla vdávat, tak už sem viděla, jak bude mít pěknů svatbu jak princezna. No jenomže nic není zadarmo. Tak sme si říkali, že by ta svatba mohla být v Kroměříži, je tam pěkný zámek, zahrada, fotky by byly pěkné z Kroměříže. Už jenom šaty byly drahé v dnešní době, pod 10 tisíc neseženete vůbec nic. Nakonec jsme počítali, že sa nám na svatbě sejde 100 lidí. Aj od zeťáka že, tak to sa napočítá. Tak sme to vypočítali, že potřebuju asi 100 tisíc.a to sem samozřejmě mému říct nemohla, nemá vůbec představu co kolik stojí. Snažila sem sa sehnat někde peníze.

A zkusila jste třeba banku?

No ale tam sem půjčku nedostala. Já sem dělala v Brumově v Cebesu, bylo meněj práce, propůšťali a já sem proto nedostala půjčku v bance. Jak sem dělala eště v té práci, tak tam byli takové ty letáčky, kde nabízejů půjčku do domu, no tak sem přemýšlala že zkusím to, že potřebovala sem 100 tisíc. Cosi sme měli našetřené, cosi mně chlap dal, ale pořád to nestačilo.

Ale v těch malých půjčkách přece nedostanete 100 tisíc

No ne, to já sem volala do Smartu, a tam sem dostala 30 tisíc. Bylo to málo. Dozvěděla sem sa eště o jiných firmách, pak ještě Help, no nějak jsme to dali dohromady ty peníze. **A co ta Eva? Dělá? Ta by vám mohla něco přispět, když to bylo na její svatbu, co?**

Ne ne ne, to já sem nechtěla po ní, to sem chtěla zaplatit sama. To sa přece nedělá, aby si děcka sami platili svatbu. Takto sme si to vysnili. Tak sem ji chtěla splnit to její přání. Svatba byla strašně pěkná.

A co se nemá manžel dozvědět? Přece o svatbě ví.

Ale on nemá vůbec představu co to stálo, ví enom, že to bylo pěkné. O těch půjčkách sa nesmí dozvědět, on by sa se mňů rozvedl. Měla sem vypočítané, že kolem 5 tisíc budu splátky, že bych to mohla zvládat. Chtěla sem aj v práci půjčku, oni dávajů, nedávajů moc, pomohlo by to, jenomže pak byla ta výpověď tak z toho nezbylo nic. Zbyl mi teda ten Smart a Help. Toto je všecko na mně.

Jak to chcete zaplatit?

To nevím, ale mosím. Zatím su eště doma, pošťačka jak donese upomínky, tak všecko беру, že, chlap neví vůbec nic. Ten sa to prostě nesmí dozvědět za žádnů cenu. To by byl rozvod.

Takže musíte hlídat pošťačku

Nooo, ale teď to není problém, su doma. On by to nepochopil, on by nedovolil takovů veliků svatbu, prostě by to nepochopil, ne. Ale já mám slíbenů taků prácu, tak snad bych měla jít do práce. Ale ještě mám mladší dcerku, ta má 8 roků, chodí na základku. Teď jak sem byla na té neschopence, tak víte, pořád ruka mňa bolí, nemožu s tím točit. Do Lipové bych jezdila. Tam sem si říkala, že ještě jezdíja z okolí, něco bych jim přispěla. No a potom ještě mám ogaru. Ten začal chodit do práce, do Austinu do Vsetína, tam má nějaké kamarády, tak se tam drží, velice pěkně si vydělá, dělá seřizovača, opravdu pěkné peníze. A chlap ten dělá mistra tady v Jehlárcce navrchu. No víte co, já sem byla tak zoufalá, že sem aj za ogarů přišla, jestli by si nevzal půjčku, to víte, jak chodíja ty dopisy, abych mohla zaplatit aspoň ty malé půjčky. Dostal v bance 80 tisíc, uhradila sem co šlo, zbytek sa mosí splácet, já dám někde po pětistovce. Oni mně budu volat a posílat, že platím tak málo, ale zatím su doma, poštu si ohlídám. A kdybych šla do práce, tak pošťačku znám, aby mně to dávala třeba někde jinde. Hlavně at' sa to chlap nedozví. Teď sem přemýšlala, zase mně přišel nějaký dopis z toho Smartu, vypadá to, že budu moset to zase tak nějak refnúť, no. Už sem si tam volala, protože....zase dokolečka. Nemám to jak zaplatit jak su na téj neschopence. Já si myslím, že bych to mohla snad zaplatit a na příští týden su domluvená na téj nové půjčce.

A musíte? Potřebujete ty peníze teď?

Už tam idů veliké úroky, teď sem neměla opravdu z čeho dávat. Přišly výhrůžné dopisy, to nemožu riskovat, radši to refnu, zas tam budu úroky, ale nedá sa nic dělat. Já sem si dříve

vůbec nebrávala takové půjčky, to opravdu až po té svatbě, takže zkušenosti sem s tím neměla. A ni nevím jak teď z toho sa dostat. Říkám, příští týden bude zas ta půjčka, tak si můžem něco říct, enom ať sa to nedozví ten můj chlap. On by sa fakt se mňů rozvédl.“

Nemějte strach, děkuji